

Rom
Nəkwəkwə yame Pol rimirai
ramvən kimi nəməhuak minə apa
Rom
Nəgkiarien kwəkwə kape
Nəkwəkwə e Rom

?Pa rimirai nəkwəkwə e? Aposol Pol rimirai nəkwəkwə e.

?Rimirai ramvən kimi pa? Rimirai ramvən kimi nəməhuak yamə mine kisarə apa taon ehuə e Rom.

?Nimraghien rimnhawor pən iran mine ye nīpig rimirai? Pol rimiini mə in rorkeikei mə tukrivən məm nəməhuak minə apa Rom, kwasig ikin ripivən apa ye kantri a Spen. Mərig kupan ikin, in tukraməkeikei mivən Jerusalem mivəhsi-pən mane tiksın yame niməhuak minə kimnhavəh-si-pən kimin kape yavən has minə. Ye niməhuak minə kape Rom, nəmə Gris khapsaah, kini nəmə Isrel khapsaah min.

?Rimirai nəkwəkwə e tuk naha? Kwasig ikin Pol ramvən Rom, in rorkeikei mə iriə tuksəkupən mharkun in; kini ror pən rirai nəkwəkwə e. Nəmə Rom khapəh hanə nhavəhyen nhajounien kirik kape aposol kirik. Kini ror pən, in rorkeikei mə tukrini-ərhav swatuk atuatuk kape Kughen kape nivəh-miraghien narmamə. Kini ramni mimə nəmə tanə pisin pisin minə mine nəmə Isrel iriə m-fam tukhauə kirikianə əmə ye niməhuak kape Kughen.

Pol ramokrən huvə irəria

¹ Yo Pol, yo slef kirik kape Yesu Kristo. Kughen rimmokrən kin yo mə yo aposol kirik, kini mirpen yo mivəhsi-haktə yo mə jakni-ərhav nəvsaoyen huvə kafan.

² Nəvsaoyen Huvə e, in rimirpen ta kimi ətawə kupan mini-pən tuk kafan profet yamə mine kimnharai Nəkwəkwə kape Kughen.

³⁻⁴ Nəvsaoyen huvə e raməgkiar ye Ji Kughen e Yesu Kristo Yermaru kapətawə. In rimaue yermamə kirik ye kwənərəus kape King Deved. Kini Kughen rimmhajoun mə in Tini atuaturk nipig rimirəh miragh in ye nimhəyen kafan ye nəsaninien ye wok kape Nanmin Rhakə.

⁵ Kristo rimirəhsi-pə nihuvəyen mirpen yo mə yo aposol, mə jakokrən kin nəmə kantri pisin pisin minə mə tukhasiai Kristo, mhani nəfrakisien iran, kini masor nəkwən.

⁶ Kini kimiə min, Kughen rimmokrən kin əmiə mə kimiə kape Yesu Kristo.

⁷ Kini taktakun, yakamrai nəkwəkwə e kimi əmiə fam apa Rom yamə mine Kughen rorkeikei əmiə, kini mokrən kin əmiə mə kafan minə.

Pəh Kughen Rimtawə mine Yesu Kristo Yermaru kapətawə tukwautə-pre kin kapəriu nihuvəyen mine nəmərinyen kimiə əmiə.

Pol rimmorkeikei mə tukrivən məm nəməhuak minə apa Rom

⁸ Nar yame yakmə jakəkupan mini-pre tuk əmiə, mə yakamni vi vi kafak Kughen ye Yesu Kristo tuk

əmiə m-fam meinai narmamə m-fam ye tanimtanə kımısərig nəvsaoyen kin nhatətəyen kapəmiə.

⁹ Yakamor pik wok yerik minə-fam tuk nini-ərhavyen nəvsaoyen huvə kape Ji Kughen. Kini Kughen rirkun mə ye nıpig m-fam yakaməhuak tuk əmiə.

¹⁰ Kini yakaməhuak mə tukmə Kughen rorkeikei əfrah, In tukrəhitə ye swatuk kirik mə jakurə məm əmiə.

¹¹ Yakorkeikei pik mə jakurə məm əmiə mivəhsi-pre nihuvəyen kirik kape Nanmin kape Kughen kimi əmiə mə taksərer tim tim.

¹² Nıprai nəgkiarjen e ramni mə nhatətəyen kapəmiə rirkun nasituyen irak, kini kafak nhatətəyen rirkun nasitu-min-ien irəmiə.

¹³ Piak minə mine nowinik minə, rhuvə mə takharkun mə nıpig rıpsaah, kafak nətərigjen raməsik mə jakurə mivaag-pre kin əmiə. Mərig nıpig m-fam narimnar tiksın kasətapig kin yo tuk nurəyen. Yakorkeikei mə kafak wok tukrikuə ye nimraghien kapəmiə, rəmhen kin yame rimnor kwənkwan ye nimraghien kape nəmə kantri pisin minə tiksın.

¹⁴ Nıpig m-fam jakaməkeikei mini-ərhav-pən nəvsaoyen huvə kimi narmamə m-fam; iriə yamə mine iriə nəmə Gris mine nəmə kantri pisin pisin minə - iriə yamə mine kharkun nar mine yamə mine kisətəwao.

¹⁵ Tuk nar ai, yakorkeikei pik mə jakni-ərhav-pre nəvsaoyen huvə kimi əmiə minə en Rom.

¹⁶ Yakaməgkiar məkneikin meinai yo yakpəh naurisien kin nəvsaoyen huvə kape Yesu Kristo,

meinai nəvsaoyen huvə in nəsaninien kape Kughen tuk nivəh-miraghien narmamə minə fam yamə mine kishatətə iran. Rimməkupan muə ye nəmə Isrel, kwasig ikin, mīpiuə tuk nəmə kantri minə tiksın.

¹⁷ Nəvsaoyen Huvə e ramhajoun narmamə kın swatuk mimə tukhauə misatuatuk ye nimri Kughen. Swatuk e in rəhitə pə, in əmə e nhatətəyen kapətawə ye Kughen. Rəmhen kın yame Nəkwəkwə kape Kughen ramni mimə, “Narmamə yamə mine kisatuatuk ye nimri Kughen, tukhashatətə iran mamharpın.” *(Hab 2:4)*

Kughen niemhaa ramhai tuk norien hah minə fam

¹⁸ Mərig Kughen apa ye rao ye neai ramhajoun kafan niemhaa mor narpinien kimi narmamə m-fam yamə mine kasəsik nəkwən masor norien yame rapəh natuatukien. Iriə kasətapig kın nəfrakisien kape Kughen ye norien has minə kapəriə.

¹⁹ Narmamə m-fam kharkun mə Kughen rəwor pən iran mine meinai Kughen rimmnor əpu In kimi narmamə m-fam.

²⁰ To narmamə khapəh nisəm-atuatukien Kughen kın nimririə. Mərig rimirikakun ye nipig In rimmnor neai mine nimoptanə mine narimmnar m-fam, kini narmamə m-fam kwənharkun nisəmien narimmnar fam yame In rimmnor kın nimririə. Ror pən, kwənharkun nisəmien kafan

1:16: Mak 8:38; Wok 13:46; 1 Kor 1:18-24

1:17: Rom 3:21-22

1:19: Wok 14:15-17; 17:24-28

nəsaninien yame ramvən naunin rikək, mharkun mə nəfrakisien mə In Kughen, kini mharkun mə Kughen In rhawor pən iran mine. Tuk nar a, yermamə kirik rikək yame rirkun niniyen mə in reinein mə Kughen rhawor pən iran mine.

²¹ Ror məkneikin meinai nar apnapig iriə kimnharkun Kughen kwənmopin, mərig kimnhapəh nhasiaiye In, mhapəh nhani-vi-vi-yen In tuk narimnar yame In ramor kimi əriə. Nərigien kapəriə rimnamətəwao. Kimnhapəh nhavəhyen nətərigien huvə kirik, rəmhen kin yame kasəmir əmə ye nəpignapien.

²² Nar apnapig mə iriə kimnhani mhamə iriə kharkun nar, mərig iriə kimnhauə misətəwao,

²³ kini misəpəh nəhuakien kimi Kughen yame In yerpilig; kini to ripəh nimhəyen; minharikakun minasəhuak kimi nanmi nar yamə mine kamhasigovin əmə narmamə yame tukasəkeikei mhamhə tuk nipig kirik, mine nanmi nar yamə mine kamhasigovin min man minə mine nar miragh yamə mine kasəriwək mine yamə mine kaserko.

²⁴ Tuk nar ai, Kughen rimnəpəh əriə meighaan kin əriə mə tukasəri-pən əmə norien has yame rikiriə rorkeikei mə tuksor ye nıprairiə. Rimnəpəh əriə kini iriə kimisor norien has ye nıprairiə yame ror naurisien.

²⁵ Kimisəpəh nəfrakisien kape Kughen mharaptərinkin neikuəyen kini misəpəh nəhuakien kimi Kughen mhasiai masəhuak əmə kimi narimnar yame In rimnor. Mərig pəh kitawə

tukhani-vi vi Kughen ye nîpîg m-fam kape rerin. Amen.

26 Narmamə kîmîsəpəh Kughen, In rîmnəpəh əriə, meighaan kîn əriə mə tuksəri-pən əmə norien has yame rîkiriə rorkeikei mə tuksor ye nîprairiə yame ror əmə naurisien. Nar apnapîg nîpiraovîn minə, məriğ iriə kîmîsəpəh nəri-pənien kapəriə narman minə, masapîr atuk pən tuk əriə minə; kîni norien e ror pîsîn ye yame Kughen rîmnərəhu.

27 Kîni ye norien kîrikianə əmə mîn, narman minə kîmîsəpəh nîpiraovîn kapəriə minə, mîsorkeikei pîk narman pîsîn minə. Masapîr-pən atuk tuk əriə minə yame ror naurisien. Kîni Kughen rîmivəhsi-pən narpînien kîmi əriə tuk norien has minə kapəriə.

28 Kîni nar kîrik mîn. Iriə kîmnhapəh nîsorkeikeiyen mə tukharkun Kughen, Kughen rîmnəpəh əriə meighaan kîn əriə tuk nərigien kapəriə mə tukamhavən, tukhapəh nharkunien nar kîrik mə rhuvə uə rahas; meighaan kîn əriə mə tuksor nar yame rîpəh nəmhenien.

29 Rîkiriə rukwar kîn norien has pîsîn pîsîn minə fam, mîne norien yamə mîne khapəh nîsatuatukien. Kîni iriə kasəptîg kîn nar, masarha-kîn swatuk tuk noriahyen narmamə. Kîni rîkiriə rukwar kîn norien has mîne: iriə kasor jalus, iriə yhopni yermamə minə; iriə kasor narîmnar yame ravi-pə niemhaa; iriə yeikuə minə; iriə kasor ahas-pən kîmi narmamə; mamhani nîkar narmamə;

30 mamhani hah narmamə; masəməkîn Kughen; masokrən ta ye narmamə; masəgkiar ausit; masarha-kîn swatuk tuk norien təvhagə has

yamə mine narmamə khapəh hanə nharkunien. Masəsik nəkwai tatə mine mamə.

³¹ Iriə, nirkunien rikək; kamhani mə tuksor nar kirik mhapəh nisorien. Norkeikeiyen kapəriə rikək. Rikiria rīpəh nehuəyen tuk narmamə.

³² Iriə kharkun pawk nəgkiarien atuatur kape Kughen yame ramni mə narmamə yamə mine kasor norien has minə e tukasəkeikei mhamhə, məriḡ iriə kasəkeikei ye norien has minə a; kini masor norien has rapita. In e rikiriə ragien tuk narmamə minə tiksīn yamə mine kasor min norien has minə a, kini masəkeikei kimi narmamə mə tukasor.

2

Kughen tukrəəhu narpinien tuk təvhagə hah

¹ Kimiə nakamhani mhamə Kughen tukraməkeikei mivəh-si-pən narpinien kimi narmamə yamə mine kasor norien hah. Kini məriḡ kimiə min, nakasor norien hah; ror pən, narpinien yame kimiə nakamhani, Kughen tukraməkeikei mivəh-si-pre min kimi əmiə, kini rīpəh nəmhenien mə kimiə taksəkir norien kape narmamə.

² Kitawə kharkun mə nīpīḡ Kughen tukrivəh-si-pən narpinien kimi narmamə yamə mine kasor norien has yamə mine yimīni ta, kafan nəkirien in ratuatur əmə.

³ Ror məkneikin mə nīpīḡ kimiə taksəkir narmamə tuk nahasien kapəriə, məriḡ kimiə min nakasor əmə norien hah rəmhen kīn əriə, kini to nakhapəh nisapien nīpīḡ Kughen tukrəkir narmamə iran mivəh-si-pən narpinien kimi əriə.

⁴ ! Rikimiə rīpəh nəsik-pīkien norien kape Kughen! In ramor rhuvə pik kimi əmiə, mīpəh nəməkiniən əmiə; kini kafan nətərigien in rapomh. Mərig kimiə naksor əmə nar apnapig ye nihuvəyen kafan. ?Nakharkun uə nīkam mə In ramor norien huvə kimi əmiə mə taksarar ye nətərigien kapəmiə tuk norien has minə?

⁵ Mərig kapəmiə kapə riskai, kini nakhapəh nīsararien ye nətərigien kapəmiə tuk norien has minə kapəmiə. Kini tuk nar ai, nakasəvi niemhaa kape Kughen mə tukrivəhsi-pən narpiniən ehuə kimi əmiə ye nīpig yame In tukrəkir narmamə iran ye norien atuatur kape nəkirien kafan.

⁶ Kughen tukrivəhsi-pən kimi narmamə kīrikiənə kīrikiənə raməri-pən əmə narimnar yame kimisor.

⁷ Mivəh-si-pən nīmrighien rerin kimi narmamə yamə mine kasərer tim tim ye nīpig mifam tuk norien nar yame ratuatur. Narmamə minə a yame kisarkut pik tuk norien nar huvə, Kughen tukrəgnəgin əriə tukun, mivəh-si-pən nīsiayen mine nīmrighien rerin kimi əriə.

⁸ Mərig In tukrivəhsi-pən kafan niemhaa mine narpiniən kimi narmamə minə tiksīn yamə mine kisarkut atuk əmə tuk tīpriə, kini mamhaukreikin-pən nīmeitairiə tuk nəfrakisien, masəri-pən norien has minə.

⁹ Narmamə m-fam yamə mine kasor norien has, iriə tuksarə ye nəmħəyen mine nīpig əutən minə. Kwənərəus kape nar Isrel tuksəkupən mharəh-pikin nīpig əutən minə a, kwasig ikin nəmə tanə

2:4: Efes 1:7; 2 Pita 3:15 **2:6:** Sam 62:12; Prov 24:12; Mat 16:27;
2 Kor 5:10 **2:7:** Rom 8:17-18 **2:8:** 2 Tes 1:8

pis̄in pis̄in minə.

¹⁰ Mərig Kughen tukrəgnəgin narmamə minə fam yamə mine kasor norien huvə, mivəh-si-pən nisaiyen mine nəmərinuyen kimi əriə. Tukrəkupən mivəh-si-pən kimi kwənərəus kape nəmə Isrel, kwasig ikin, mamərəhu-pən kimi narmamə kape tanə pis̄in pis̄in minə.

¹¹ Ror məknakin meinai Kughen raməm əmhen kimi narmamə m-fam.

¹² Kughen tukror narpinien kimi nəmə kantri pis̄in pis̄in minə tuk norien has minə kapəriə, nar apnapig kimnhapəh nhavəhyen loa yame Kughen rimivəhsi-pən kimi Moses. Kini Kughen tukrəkir nəmə Isrel yamə mine kamhavəh loa, mivəh-si-pən narpinien kimi əriə tuk norien has minə kapəriə.

¹³ Ror məkneikin meinai pəh nien mə narmamə yame kasərig loa yame kisatuatuk ye nimir̄i Kughen, mərig narmamə yamə mine kasor nar yame loa ramni, iriə e, Kughen tukrini mə iriə kisatuatuk ye nimir̄in.

¹⁴ Nəfrakisien, nəmə tanə pis̄in pis̄in minə khapəh nhavəhyen loa kape Moses. Mərig n̄ipig kirik, kasəri-pən əmə kapəriə nətərigien masor nar yame ratuatuk, rəmhen əmə kin yame loa ramni. In e ramhajoun-pən mə loa kirik aikin yerkiriə, kini iriə kharkun nar yame in ratuatuk, mine nar yame r̄ipəh natuatukien, nar apnapig khapəh nhavəhyen loa kape Moses.

¹⁵ Iriə kharkun mə loa aikin kape Kughen in a raməm̄ir yerkiriə, meinai n̄ipig kasor norien huvə, rikiriə raməsik mə, “Norien e rhuvə.” Kini n̄ipig kasor norien has, rikiriə raməsik m̄imə, “Norien e raha.”

16 Kini nīpig yakamni-ərhav Nəvsaoyen Huvə, yakamni mimə nīpig kīrik tukrīpiuə əfrakis yame Kughen tukrini mə Yesu Kristo tukrəkīr narmamə mīfam tuk norien kapəriə yamə mīne kaməm mīne nətərigien kapəriə yame ramerkwaig.

Nəmə Isrel mīne loa kape Moses

17 Mərig pəh yakəgkiar kimi əmiə nəmə Isrel. Nakamhani mhamə kimiə kwənərəus kape Isrel, kini masətigtə ye loa mimə in swatuk kape Kughen tuk nivəh-mīraghien əmiə, kini masəgkiar ausit mhamə kimiə əmə nakharkun Kughen, kini In rirkun pīsīn əmə əmiə.

18 Kini nakamhani mhamə nakwənharkun ta naha nhagin yame Kughen rorkeikei, mhamə kimiə nakharkun swatuk yame ratuatuk huvə meinai loa kape Moses ramhajoun əmiə kīn.

19 Kimiə nakamhani pik mhamə nakamhakir nīmrīn pīs mīnə, mhamə nakasəsia-pen swatuk kape narmamə yamə mīne kasəriwək ikin rəpignəp ikin.

20 Kini nakhamə nakshajoun yətəwao mīnə mīne kwajikovə mīnə meinai kimiə e nakamhavəh loa yame nirkunien mīne nəfrakisien raməmīr iran.

21 Rhuvə əmə nakshajoun narmamə pīsīn pīsīn mīnə. ?Mərig rhawor e loa rīpəh nhajounien əmiə? Kimiə nakshajoun mhamə narmamə tukhapəh nisəkrəhyen. ?Mərig rhawor e naksəkrəh?

22 Kimiə nakshajoun mhamə tukpəh nəkrəhyen kīn piraovīn. ?Mərig rhawor e naksəkrəh kīn piraovīn? Naksəməkīn nanmī nar yame kamərai

kīn nai. ?Məriḡ rhawor e naksəkrəh kīn narimnar ye nimə kape nəhuakien kīmi nanmi nar minə a?

²³ Naksəgkiar ausit tuk loa kape Moses. ?Məriḡ rhawor e naksakapir loa masoriah nhag Kughen?

²⁴ In e rəmhen kīn yame Nəkwəkwə kape Kughen rimini mimə,

“! Nəmə Isrel! Nəmə kantri pisin pisin minə kamhani hah nhag Kughen tuk norien hah kapamiə.” *(Aes 52:5)*

²⁵ Tukmə nakasor narimnar fam yame loa kape Moses ramni, norien kape nivəhyen nao kīmi yermamə ramor nīmətien mə kīmiə narmamə kape Kughen. Məriḡ tukmə naksakapir loa kape Moses, norien kape nivəhyen nao kīmi yermamə nīpran rikək.

²⁶ Tukmə yemə kantri pisin kirik raməri-pən loa kape Moses, nar apnapig kipəh nivəhyen nao kīmin, məriḡ Kughen tukrəm in mə ruauə yermamə kape Kughen rəmhen kīn yame kīmivəh nao kīmi in.

²⁷ Nəmə kantri pisin pisin yamə mine kisəri-pən loa kape Moses, nar apnapig kipəh nivəhyen nao kīmi əriə, məriḡ iriə tuksəkir əmiə nəmə Isrel atuaturk meinai nar apnapig kīmiə nīmnhavəh loa kape Moses yame kīmirai, kīni nar apnapig kīmivəh nao kīmi əmiə, məriḡ naksakapir loa.

²⁸ Yakaməgkiar məkneikin meinai nivəhyen nao kīmi yermamə, ripəh norien mə in ruauə yemə Isrel əfrakis. Nivəhyen nao kīmi yermamə pəh nien mə nīprai nivəhyen nao.

²⁹ Məriḡ yermamə yame ravəh Kughen yerkin, yermamə e in e in yemə Isrel əfrah. Kīni nīprai

sakomsaes rəmhen kin mə Nanmın kape Kughen ruivəhsi-ta rikin hah kape yermamə, mərig pəh nien mə loa kape Moses ravəhsi-ta rikin hah kape yermamə. Narmamə minə e, nar apnapig narmamə tukhapəh nhavəhsi-haktəyen əriə, mərig Kughen tukrivəhsi-haktə əriə.

3

Nipig m-fam Kughen ramor kafan nəgkiarien

¹ Tukmə ror yermamə kirik tukrini mimə, “? Tukmə nivəhyen nao kimi yermamə pəh nien mə niprai sakomsaes əfrah, kini rhawor e nəmə Isrel kamhani mhamə nivəhyen nao kimi yermamə in nar huvə kirik? ?Nəmə Isrel kamhavəh nehuəyen kirik rapita narmamə minə tiksın uə nikam?”

² Kini yo jakhorpın nəgkiarien mimə tukmə ik yemə Isrel kirik, Kughen tukror rhuvə pre kimik ye swatuk pisin pisin. Nar yame raməkupan, Kughen rimnərəhu-pən nəgkiarien atuatur kafan ye kwermimia.

³ In nəfrakisien mə nəmə Isrel minə tiksın khapəh nisorien nəgkiarien yame iriə kamhani mhamə tuksor. Mərig norien kapəriə ripəh norien mə Kughen tukrakapir kafan nəgkiarien.

⁴ ! Nikam! Nar apnapig narmamə m-fam ye tokrei tanə kaseikuə, mərig Kughen ripəh neikuəyen. Rəmhen əmə kin yame Nəkwəkwə kape Kughen ramni mimə, “Kughen, nipig Ik nakəgkiar, nəgkiarien kafam ramhajoun mə Ik nakatuatur.

Nīpīg narmamə tuksəkir kafam norien mīnə,
 tukhani mhamə lk nīmnor norien has mīnə,
 mərīg lk takapita əriə.” (Sam 51:4)

Pol rəəhu atuatur nəgkiarien ətəwao tiksīn

⁵ Mərīg tukmə ror yermamə kīrik tukrīni ye nətərīgien əmə kape yermamə mīmə, “Kītawə m-fam kasor norien yame rīpəh natuaturkien. Mərīg norien has kapətawə ramhājoun-pən mə Kughen pīsīn əmə ramor ratuatur nīpīg m-fam. Kīni tukmə norien has kapətawə ramor swatur mə narmamə tukhavəh-si haktə Kughen meinai In pīsīn əmə In ratuatur, rīpəh natuaturkien mə In tukrīvəhsi-pə narpīnien kīmi ətawə tuk norien has yame kasor.”

⁶ Mərīg nīkam. Nəgkiarien e rətəwao. To rīpīpəh natuaturkien mə Kughen tukrīvəhsi-pə narpīnien kīmi ətawə tuk təvhagə has, to Kughen rīpīpəh nīvəhyen swatur tuk nīvəhsi-pənien narpīnien kīmi narmamə m-fam ye tanīmtanə.

⁷ Kīni tukmə ror yermamə kīrik tukrīni mīmə, “Tukmə yakeikuə, kīni kafak norien kape neikuəyen ramor əpu mə Kughen pīsīn əmə raməfrakis, kīni narmamə tukhani vi vi In, meinai kharkun mə In pīsīn əmə ratuatur, kīni tukmə kafak norien kape neikuəyen ramor swatur mə narmamə tukhavəh-si haktə Kughen, rīpəh natuaturkien mə Kughen tukrīvəhsi-pə narpīnien kīmi yo.”

⁸ Mərīg yo yakamni mə tukmə narmamə kīsəri-pən nəgkiarien ətəwao məkneikīn, tukhani mīn mhamə, “Rhuvə əmə - pəh kīsor norien has mīnə mamharpīn mə narmamə tuksəm mə kītawə m-fam kasor təvhagə has, khavəh-si haktə Kughen

meinai In pişin əmə in ratuatuk.” Mərig nəgkiarinen e in rahas. Narmamə tiksın kamhani hah nhagık maseikuə mhamə yo yakaməri-pən nəgkiarinen ətəwao minə məknakin. Kughen tukrəkir əriə mivəhsi-pən narpinien kimi əriə tukun.

Yermamə kirik rikək yame ratuatuk

⁹ ? Kini rhawor? ? Kitawə tukhani naha e taktakun? ? Nakhamə ta mə Kughen tukror nihuvəyen kimi nəmə Isrel rapita nəmə ye kantri pişin pişin minə uə? Nıkam. Yakwəni ta mə nəsaninien kape təvhagə hah ramarmaru ye narmamə m-fam - ye nəmə Isrel mine ye nəmə kantri pişin minə fam.

¹⁰ In e rəmhen kın yame Nəkwəkwə kape Kughen ramni mımə,
“Yermamə kirik rikək yame ratuatuk, kirikianə əgkap rikək.

¹¹ Yermamə kirik rikək yame ravəh nırkunien;
kını yermamə kirik rikək yame ramarha-kın Kughen.

¹² Narmamə m-fam əgkap kamhaukreikin-pən nımeitairiə kimi Kughen,
iriə kwəsarpah fam kın norien nəkwai Kughen,
yermamə kirik rikək yame in ramor nihuvəyen, kirikianə əgkap rikək.” (*Sam 14:1-3, 53:1-3; Pri 7:20*)

¹³ “Nəgkiarinen kapəriə rapien rəmhen kın napienien kape nəkwai nımır kape yermamə mhə yame raməkwag,

Neramī narmamə m-fam rukwar kin
neikuəyen.” (Sam 5:7)

“Kakonə kape snek ramsi-pən ye nheriə.” (Sam
140:3)

14 “Nheramriə rukwar kin nher-pəniēn kin nar
hah kimi narmamə;
kini nəgkiariēn kapəriə rəukəh.” (Sam 10:7)

15 “Kasaiyu aihuaa əmə tuk nhopniyen yermamə;
16 aikin minə fam yame kamhavən ikin, ka-
soriah narimnar, masor narmamə kasərig
rahas,

17 kini iriə kaseinein swatuk kape nəmərinuyen.”
(Aes 59:7)

18 “Mhapəh nhasiaiyen Kughen nipig kirik.” (Sam
36:1)

19 Kitawə kharkun mimə narimnar fam yame
loa e ramni in kape narmamə yame Kughen
rimivəhsi-pən loa kimi əriə. Ror məknakin mimə
yermamə kirik rikək yame rirkun nhorpinien
nəgkiariēn yame Kughen ramni. Kini narmamə
m-fam ye tokrei tanə tukasəkeikei masərer ye
nimri Kughen mimə In tukrəkir əriə.

20 Ror məknakin, pəh nien mə Kughen raməm
mə narmamə kisatuatuk ye nimrin meinai kasəri-
pən loa kape Moses. Nikam. Loa ramhajoun-pən
mə kitawə fam yor təvhagə hah minə.

*Nhatətəyen əmə ramor yermamə ratuatuk ye
nimri Kughen*

21 Mərig taktakun mine, Kughen rimnor əpu ta
kafan swatuk mə narmamə tukhauə misatuatuk
ye nimrin. Swatuk e pəh nien mə nəri-pəniēn
loa kape Moses. Nəgkiariēn minə ye loa, mine

nəgkiarien kape profet minə kupan kamhani-ərhav swatuk pişin kirik.

²² In e mə Kughen ramor narmamə kisatuatuk ye nimirin nişig kişatətə ye Yesu Kristo. Kini Kughen ramor məkneikin kimi narmamə m-fam yamə mine kişatətə iran. Narmamə m-fam kisəm nəmhen əmə,

²³ meinai narmamə m-fam kasor təvhagə hah, kini masəvi-əkiə ye swatuk kape natuatuken kape Kughen yame rhuvə makhak.

²⁴ Kini ye nihuvəyen kafan, Kughen ramni mə iriə m-fam yamə mine kişatətə iran, iriə tuksatuatuk əmə ye nimirin, mhauə narmamə kafan, rəri-pən nərigien kafan. Iriə khapəh nişərokien nar kirik mimə tukhauə misatuatuk, məriş Kristo rimmərok swatuk kapəriə, in e rimmamhə mirişin əriə tuk təvhagə hah minə kapəriə.

²⁵ Kughen rimmher-pə kin Kristo mə In sakrefaes; nitawin rimirəh narpinien mine niemhaa kape Kughen tuk təvhagə hah. Kini Kughen raməspir təvhagə hah minə kape narmamə nişig kamhani nəfrakisien mə Kristo rimmamhə tuk əriə. Kughen ramor swatuk a mə tukrhajoun mə kafan norien in ratuatu huve, meinai ye kafan nətərigien yame rapomh, in rişəh norien narpinien tuk təvhagə hah yame narmamə kimisor kupan.

²⁶ Rimmor məknakin mə tukrhajoun ətawə tak-takun mine mə norien kafan in ratuatu. Kini Kughen atuk əmə ramni mə narmamə yamə mine kişatətə ye Yesu Kristo, iriə kwəsatuatuk ta ye nimirin.

27 Ror məknakin, yermamə kirik rıkək yame rırkun nəgkiar-ausitien tuk nar kirik yame rımnor muə in matuatuk ye nımrı Kughen. ?Kini rhawor e narmamə kiseinein nisəgkiar-ausitien mhamə kımisor nar kirik mhauə misatuatuk ye nımrı Kughen? Meinai yermamə kirik rıkək yame rırkun nəri-pənien loa muə matuatuk ye nımrı Kughen. Mərig nhatətəyen əmə ramor narmamə kisatuatuk ye nımrın.

28 Ror məknakin meinai kitawə kamharaptərəkın tim tim nhatətəyen ramor swatuk mə narmamə kasatuatuk ye nımrı Kughen, pəh nien mə nəri-pənien nəgkiarien kape loa.

29 Kughen pəh nien mə in Kughen kape nəmə Isrel əmə. In Kughen mın kape nəmə tanə pısın pısın mınə,

30 meinai Kughen kirikianə əmə, yame In ror narmamə kisatuatuk ye nımrın ye swatuk kirikianə əmə. In e nhatətəyen kapəriə. Nar apnapıg mə iriə nəmə Isrel uə iriə nəmə kantri pısın pısın mınə.

31 ?Mərig rhawor ye loa kape Moses e taktakun? ?Nakharkun mə nhatətəyen e ramor loa e in nar apnapıg uə? Nıkam. Mərig nıpig kishatətə əmə ye Kughen, kini ye norien a, kasəri-pən atuatuk swatuk əfrakis kape loa.

4

Ebrahim rhatətə ye Kughen, ror pən Kughen rımnor in ratuatuk ye nımrın

¹ Ebrahim in nuknei kwənərəus kape nəmə Isrel. Taksərig ru naha nhagin swatuk yame Ebrahim rimməri-pən ror pən ruə matuatuk ye nimir Kughen.

² Kughen rimmor Ebrahim ratuatuk ye nimirin, mərig pəh nien mə ye norien huvə minə kape Ebrahim. Ripi mə norien huvə kafan in swatuk kape natuatukien, to Ebrahim rirkun nəgkiar-ausitien tukun. Mərig Ebrahim to ripəh nəgkiar ausitien tuk nar kirik

³ meinai Nəkwəkwə kape Kughen ramni mə,
 “Ebrahim rimmhatətə ye Kughen, Kughen rimini mə Ebrahim in ratuatuk ye nimirin.” *(Jen 15:6)*

⁴ Nipig yermamə kirik ramor wok tuk nərökien, kafan yermaru tukripəh nini-pənién tukun mə kafan nərökien in nar kirik yame ravəhsi-pən apnapig əmə. Mərig tukraməkeikei mivəh-si-pən nərökien tuk wok kafan.

⁵ Mərig pəh nien mə kitawə tuksor wok kape Kughen mə In tukrivəhsi-pə nərökien iran kimi ətawə muə misatuatuk ye nimirin. Kitawə tukshatətə əmə ye Kughen, kini In ramor mə kitawə kwənhauə misatuatuk. Kughen pisin əmə In tukror narmamə has minə kamhauə misatuatuk ye nimirin.

⁶ King Deved in rimməgkiar kin nar e nipig in rimmamni-ərhav mimə nihuvəyen əfrakis tukrivən tuk narmamə yamə mine Kughen ramni mə iriə kisatuatuk ye nimirin, mərig pəh nien mə ye norien huvə yame iriə kasor. In mamni mimə,

7 “Nihuvəyen əfrakis ramvən tuk narmamə yamə mine Kughen raməspir əriə tuk norien has minə kapəriə,
maməru-kin norien has kapəriə.

8 Nihuvəyen əfrakis ramvən tuk narmamə yamə mine Kughen Yermaru rīpəh nīraptərəkiniēn təvhagə has kapəriə yerkin.” *(Sam 32:1-2)*

9 ? Rikimiə raməsik mə nihuvəyen əfrakis raməmīr ye narmamə yamə mine kimivəh nao kimi əriə, in e nəmə Isrel, uə nihuvəyen əfrakis raməmīr ye narmamə yamə mine kipəh nivəhyen nao kimi əriə, in e nəmə kantri pisin pisin minə? !Əwəh! Raməmīr min ye nəmə kantri pisin pisin minə, meinai yakməni ta mə Ebrahim rīmnhatətə ye Kughen, Kughen rīmini mə in ratuatuk ye nīmrīn.

10 ? Kini naha nīpig yame Kughen rīmini mə Ebrahim ratuatuk iran? ?Ye nīpig kīvəh nao kimin, uə ye nīpig kimipəh hanə nivəhyen nao kimin? Kughen rīmini vi vi in, kwasig ikīn kipivəh nao kimin.

11 Kini nīpig kimivəh nao kimi Ebrahim, in rəmhen kin nīmtətien yame ramhajoun əfrakis mə yermamə in ratuatuk ye nīmrī Kughen meinai rīmnamhatətə ye Kughen nīpig kipəh hanə nhavəhyen nao kimin. Kini ror məkneikin, pəh nien mə Ebrahim in tatə kape narmamə m-fam yamə kīvəh nao kimi əriə, mərig in tatə kape narmamə m-fam yamə mine kishatətə ye Kughen. Kini Kughen ramni mə iriə kisatuatuk ye nīmrīn tuk nhatətəyen kapəriə.

12 Kini Ebrahim in tatə kape narmamə tiksın mın, iriə yame kivəh nao kimi əriə. Mərig pəh nien mə In kapəriə tatə meinai kivəh nao kimi əriə, mərig In kapəriə tatə meinai iriə mın kisəri-pən swatuk kape nhatətəyen yame kapəriə e tatə Ebrahim rımnəri-pən kupan ai kípivəh nao kımın.

13 Kughen rımırpen Ebrahim mine kafan kwənərəus mın mə tokrei tanə tukruə kapəriə tuk nıpig kırık. Mərig loa rıpəh nien mə swatuk yame promes e tukruə mor nəfrakisien kın. Mərig tukruə mor nəfrakisien kın ye natuatukien yame ramsı-pən ye swatuk kape nhatətəyen.

14 Ror məknakin meinai rıpi mə promes rıpiuə mıpior nəfrakisien kın nıpig narmamə kisəri-pən loa, rıkirıə rıpiəsık mə iriə kısıtuatuk ye loa; kini swatuk kape nhatətəyen rıpior nar apnapıg kın, kini promes a kape Kughen nıpran rıpırkək.

15 Mərig narmamə m-fam kısıkapır loa, ror mə kamhavi-pə niemhaa kape Kughen. Mərig rıpi mə loa rıkək, to kıpəh nıniyen mə narmamə kısıkapır loa.

16 Ror məkneikın, promes ramuə mor nəfrakisien kın ye nımraghien kapətawə ye swatuk kape nhatətəyen mə promes tukruə ye nıhuvəyen yame Kughen ramautə-pə kın kimi ətawə, kini kıtawə kharkun əfrakis mə kafan promes in kape kwənərəus mınə fam kape Ebrahim, pəh nien mə kape narmamə əmə yamə mine Kughen rımıvəhsi-pən loa kape Moses kimi əriə, mərig kape narmamə mine kasəri-pən swatuk

kape nhatətəyen rəmhen kin Ebrahim. In tatə kapətawə fam.

¹⁷⁻¹⁸ Rəmhen kin yame Nəkwəkwə kape Kughen ramni mīmə,

“Jakor ik mə takuə nuknei kwənərəus kape kantri minə khapsaah.” *(Jen 17:5)*

Kughen rīmīni mə tukrivəhsi-pən mikupni minə tukhapsaah. Nar apnapig Ebrahim rīmnəm mə promes a rəusik-əusik pik; mərig rīmnhatətə tim tim iran, meinai ruirkun mə Kughen e in e ravəhsi-pən nīmraghien kimi narmamə yamə mine kwənhamhə, mor nar kirik yame rikin raməsik mə tukror, kini nar ai ruə məfrakis. Kughen rīmivəhsi-pən promes a kimi Ebrahim mīmə,

“Kwənərəus minə kafam tukhapsaah tukhapsaah, kini to kipəh nəvhuekin-famien əriə.” *(Jen 15:5)*

Ebrahim rīmīni nəfrakisien ye nəgkiarien a, mə in tukruə rīp kantri minə khapsaah.

¹⁹ Nhatətəyen kafan rīpəh neiwaiyuyen, nar apnapig in ruirkun mə rīnəhuaru natukrimhə meinai kafan newk ipakə wan hundred, kini muirkun mə Sera rīmnəpiəhuaru, nītip kape kwajikovə rīnaukei.

²⁰ Ebrahim rīmīpəh nəta-ətayen ye kafan nhatətəyen ye promes kape Kughen. Nəfrakisien, kafan nhatətəyen ramhaktə maməusik-əusik məmhen mīn, kini mīvəh-si haktə nhag Kughen.

²¹ In rīmīrkun huvə yerkin mə Kughen ravəh nəsanīnien tuk norien kafan promes tukruə mor nəfrakisien kin.

22 Ye norien a in a,
 “Kughen rimini mə Ebrahim in ratuatuk ye
 nimirin.” *(Jen 15:6)*

23 Nəgkiarien e yame ramni mə “Kughen rimini mə
 Ebrahim in ratuatuk ye nimirin,” kipəh niraiyen
 kimə kape Ebrahim pisin əmə,

24 mərig kimirai min kimə kapətawə e yamə mine
 Kughen tukrini mimə kitawə kisatuatuk ye nimirin,
 mishatətə ye Yermamə yame rimivəh miragh Yesu
 Yermaru kapətawə ye nimhəyen kafan.

25 Kimneighan-pə kin Yesu ruə mimhə tuk təvhagə
 hah minə kapətawə, kini Kughen rimnor In
 rimimragh min ye nimhəyen mə In tukror swatuk
 mə kitawə tuksatuatuk ye nimirin.

5

Nəmərinuyen mine nagienien

1 Kitawə kishatətə ye Kristo, Kughen ramni mə
 kitawə kwəsatuatuk ye nimirin. Ror pən, Yesu
 Kristo Yermaru kapətawə rimnor swatuk kimi
 ətawə mə kitawə kamhavəh nəmərinuyen kitawə
 Kughen.

2 Ye nhatətəyen kapətawə, norien yame Kristo
 rimnor riməpik ətawə khauə ye nimri Kughen
 mə tukhavəh nihuvəyen yame Kughen ramautə-pə
 kin kimi ətawə. Kini nihuvəyen e in e kitawə kisarə
 iran ai taktakun. Kini kitawə kisagien ai taktakun
 meinai kitawə kwənharkun huvə mə tukhavəh
 nehuəyen kape Kughen.

3 Kini nar kirikianə min, tukasəkeikei misagien
 ye nipig tukmə kamharəh-pikin nipig ətən minə,
 meinai kharkun mə nipig ətən minə a kəsasitu

irəṭawə mə tuksərərer tım tım ye nı̄pı̄g kape nahasien.

⁴ Kını nı̄pı̄g kasərərer tım tım, Kughen, rı̄kin ramagien tuk əṭawə. Kını nı̄pı̄g kharkun mə Kughen rı̄kin ramagien tuk əṭawə, kını kıtawə kasərəhu-pən tım tım nəṭərīgien kapəṭawə ye Kughen.

⁵ Kını narım̄nar yame kasərəhu-pən tım tım nəṭərīgien kapəṭawə iran tukun, kharkun mə tukhauə mısor nəfrakisien kın, meinai In rımı̄vəhsi-pə Nanmın kafan kimi əṭawə, kını Nanmın ravəhsi-pə norkeikeiyen kape Kughen rukwar yerkitawə.

⁶ Kını nı̄pı̄g yame kıtawə khapəh nhavəhyen nəsaninien tuk nı̄vəh-mı̄raghien əṭawə, ye nı̄pı̄g atuatuk yame Kughen rımını, Kristo rımamhə tuk nı̄vəh-mı̄raghien əṭawə nəmə has yamə mine khapəh nhasiayen Kughen.

⁷ Tukmə yermamə kırı̄k, nar apnapı̄g mə in yemə atuatuk kırı̄k, kını [rırəh pı̄kin nı̄pı̄g əṭən kırı̄k natukrım̄hə], mərı̄g narmamə kwatı̄ksın əmə to kharkun nı̄seighanien kın nımraghien kapərīə tuk nı̄vəh-mı̄raghien in. Tukmə ror yermamə kırı̄k tukraməkeikei mım̄hə mın tuk nı̄vəh-mı̄raghien yermamə kırı̄k yame kafan norien rhuvə.

⁸ Mərı̄g Kughen rım̄nhajoun kafan norkeikeiyen kimi əṭawə ye norien e mım̄ə nı̄pı̄g kıtawə kasor hanə təvhagə hah, kını Kristo rımamhə tuk nı̄vəh-mı̄raghien əṭawə.

⁹ Nıtaw Kristo rım̄naiyu ye nı̄pı̄g rımamhə tuk əṭawə, Kughen rım̄nor əṭawə kısı̄tuatuk ye nım̄rın. Ror pən, kıtawə kharkun huvə mə Kristo tukrı̄vəh

5:3: Jem 1:2-3; 1 Pita 1:5-7

5:6: Gal 4:4

5:8: Jon 3:16; 1 Jon

4:10

mīragh ətawə tuk niemhaa kape Kughen yame tukritərhav-pə ye Nīpig Kwasig.

¹⁰ Nīpig kimnasor tikmir kitawə Kughen, nīmḥəyən kape Tini rīmnor swatuk kimi ətawə mə tukhauə mhavəh nəmərīnuyən kitawə Kughen. Kini nar e yame rhuvə rapita, in e mə kitawə kwənharkun huvə mə Kughen tukrīvəh mīragh ətawə ye niemhaa kafan meinai Yesu Kristo ramragh ai taktakun.

¹¹ Yesu Kristo Yermaru kapətawə yame rīmnor ətawə khauə mhavəh nəmərīnuyən kitawə Kughen, In ramor mīn rikitawə ramagien tuk narīmnar yame Kughen ramor ye nīmraghien kapətawə.

Adam rīmīvi-pə nīmḥəyən, kini Kristo ravəhsi-pə nīmraghien

¹² Apa kupan, kwən e Adam rīmnor təvhagə has, kini ror pən, yermamə kirikianə əmə yame rīmīvi-pə təvhagə ruə ye tokrei tanə. Kini təvhagə has rīmīvəh nīmḥəyən muə eikin e. Kini ror məknakin, narmamə m-fam tukasəkeikei mhamə meinai iriə m-fam kasor təvhagə hah.

¹³ Meinai narmamə kasor təvhagə has kwasig ikin Kughen rīpīvəhsi-pə Loa kape Moses. Mərig nīpig Loa kape Moses rīmnamrīrkək hanə, to kipəh nīnīyən mə kasəkapir loa, kini Kughen rīkin rīpəh nəsikien kapəriə təvhagə hah mīnə.

¹⁴ Mərig nar apnapig Kughen rīkin rīpəh nəsikien kapəriə təvhagə hah mīnə, narmamə yamə mīne kimnīsarə ye nīpig kape Adam muə meriaji-pə Moses, iriə m-fam kwənhamhə. Nar

apnapig narmamə kīpəh nīniyen mə kīmisakapīr
Loa rəmhen kīn yame Adam rīmnakapīr Loa,
mərīg iriə mīfam kwənhamhə.

Ye norien mīnə tiksin, Adam in rəmhen kīn
Kristo yame rīmauə mīkwasīg, meinai naha
nhagin yame Adam rīmnor rīmauə tuk narmamə
mīfam, rəmhen kīn yame naha nhagin yame
Kristo rīmnor rīmauə tuk narmamə mīfam.

¹⁵ Mərīg norien yame Kughen ramor kīmi ətawə
ror pīsīn ye norien kape nakapīrien loa. Yermamə
kīrikianə əmə e Adam rīmnəsīk nəkwai Kughen
mīvi-pə nīmhəyen tuk narmamə khapsaah. Mərīg
nar yame rhuvə rapita, in e mə yermamə kīrikianə
əmə e Yesu Kristo rīmnor swatuk kīmi ətawə mə
Kughen tukrautə-pə kīn kafan nīhuvəyen ehua
kīmi narmamə khapsaah tuk nəspirien təvhagə
has kapəriə.

¹⁶ Yakamni mīn mīmə nīhuvəyen ehua kape
Kughen yame In ramautə-pə kīn kīmi narmamə,
in ror pīsīn əgkap ye kwənkwai təvhagə hah kape
Adam. Kwən a rīmnor təvhagə hah mīkīrikianə
əmə, Kughen rīmnəkīr mīvəh-si-pən narpinien
kīmin. Mərīg, nīpig kītawə narmamə khapsaah
kasor təvhagə has rīpsaah, Kughen ravəhsi-pə əmə
nar huvə kīmi ətawə, kīni rīmnor mīmə kītawə
kīsatuatuk ye nīmīn.

¹⁷ Təvhagə hah kape yermamə kīrikianə əmə e
Adam rīmnor nīmhəyen ramarmaru ye narmamə
m-fam. Mərīg nar kīrik mīn yame rehuə rapita in
e nar yame yermamə kīrikianə əmə e Yesu Kristo
rīmnor. Narmamə m-fam yamə mīne kamhavəh
nīhuvəyen kape Kughen yame In ramautə-pən
kīn kīmi əriə, kīni mhani nəfrakīsien mə Kughen

tukror əriə kəsatuatuk ye nimirin, iriə tukhavəh nimiraghien rerin. Kini iriə Yesu Kristo tukasarmaru ye narmamə.

¹⁸ Nəfrah. Adam rimnor təvhagə hah kirik mor swatuk kirik kimi narmamə m-fam mə Kughen tukraməkeikei mivəh-si-pən narpinien kimi əriə. Kini ye norien kirikianə əmə min, Kristo rimnor nar atuatuk kirik, kini mor swatuk kimi narmamə mə tukhauə misatuatuk ye nimir Kughen. Natuatukien a ramor mə narmamə m-fam kharkun nhavəhyen nimiraghien rerin.

¹⁹ Narmamə khapsaah kwənhauə yor təvhagə hah minə meinai kwən a Adam rimnəsik nəkwai Kughen. Mərig narmamə khapsaah tukhauə misatuatuk ye nimir Kughen meinai yermamə a Yesu Kristo rimnor nəkwai Kughen.

²⁰ Kughen rimivəh-si-pə Loa mə tukirkun niniyen mə narmamə kasəkapir pik loa. Mərig nipig kimini kimə narmamə kasəkapir pik loa, nihuvəyen yame Kughen ramautə-pə apnapig əmə kin rimauə mehuə mapita,

²¹ mə nihuvəyen tukrapita təvhagə hah. Təvhagə hah ramarmaru ye narmamə mfam mamor nimhəyen kimi əriə. Mərig taktakun ai nihuvəyen yame Kughen ramautə-pə kin kimi ətawə ramarmaru irətawə, kini mamor narmamə kəsatuatuk ye nimirin, mamhavəh nimiraghien rerin ye Yesu Kristo Yermaru kapətawə.

6

Nəsaninien kape təvhagə hah tukripəh nəruk-ətərakin-ien ətawə

¹ ? Kini ror məknakin mimə kitawə tukshaw-ni? Tukmə ror yermamə kirik tukrini mimə, “Rhuvə mə tukasəkeiki masor təvhagə hah mamharpin mə nihuvəyen kape Kughen tukrehuə min məmhen.”

² Nīkam, rīpəh natuatukien. Nīpig nīpraitawə raməkeiki kimi ətawə mə tuksor təvhagə has, kitawə tukhapəh nisorien nəkwən, rəmhen kin yame mə to yermamə kirik rəgkiar kimi yermamə yame ruamhə ta, kini to rīpəh norien nəkwən.

³ Nakharkun uə nīkam mə kimnor baptaes irətawə ye nhag Yesu Kristo, kini baptaes a ramhə-joun mimə kitawə kwənhauə kirikianə kitawə Yesu Kristo. Kini kwəsəpəh nīmraghien kupan kapətawə rəmhen kin yame kitawə kwənhəmhə kitawə Yesu Kristo.

⁴ Ror məknekin, nīpig kamor baptaes irətawə, in rəmhen əmə kin yame kitawə kwənhəmhə ta, kini kiminim ətawə kitawə Kristo. Kini ror məknakin mə kitawə tuksəri-pən swatuk kape nīmraghien wi, rəmhen kin yame Kughen Tatə rīmivəh mīragh Kristo ye nīmhəyen, ye nəsaninien ehə kafan.

⁵ Kwəsəpəh nīmraghien kupan kapətawə rəmhen kin yame kitawə kwənhəmhə kitawə Yesu Kristo. Kini ye norien kirikianə əmə min, tuksarə ye narəyen wi kirik, rəmhen kin yamai Kughen rīmivəh mīragh Yesu Kristo ye nīmhəyen kafan.

⁶ Kitawə kharkun mə nīpig kimnəsik-pən Yesu Kristo ye nai kamarkwəo kin, kimnəsik-pən min nīmraghien akwas kapətawə iriə min; ror məknakin mə taktakun ai kitawə khapəh nisorien

norien has yame nīpraitawə rorkeikei mə tukror. Kini təvhagə has rapəh narmaruyen irətawə,

⁷ meinai Kughen rimirisin ətawə, təvhagə hah ripəh narmaruyen irətawə rəmhen kin yame mə to yermamə kirik rəgkiar kimi yermamə yame ruamhə ta, kini to ripəh norien nəkwān.

⁸ In rəmhen kin yame kitawə kimnhamhə kitawə Kristo, kini ror məkneikin kishatətə mə tukhamragh min kitawə min taktakun, mine ye nīpig yame tukripiuə.

⁹ Kashatətə məknakin meinai kharkun mhamə Kughen rimivəh miragh Kristo ye nimhəyen kafan, to ripəh nimhə-min-ien. Nimhəyen ripəh narmaruyen iran.

¹⁰ In rimamhə mikirikianə əmə, kini ye nimhəyen kafan rimivəh-si ta nəsaninien fam kape təvhagə hah. Mərig ramragh ai taktakun, kini ye nimraghien kafan in ramragh mə tukrivəh-si haktə nhag Kughen.

¹¹ Kini ye norien kirikianə əmə min, ye nəmien kapəmiə, təvhagə hah to ripəh niviyen nərigien kapəmiə rəmhen kin yame nar kirik rikək yame to rivi nərigien kape yermamə yame ruamhə ta. Nīpran ramni mə təvhagə hah, kafan nəsaninien rikək tuk nivi-pəniən əmiə. Mərig ye nimraghien kapəmiə ai taktakun, taksəm əmiə minə mə naksofugin-pən ye Yesu Kristo mhamragh tuk nivəhsi-haktəyen nhag Kughen.

¹² Ror məknakin mə takhapəh niseighanien kin təvhagə hah mə tukrarmaru ye nīpraimiə yame tukrimhə tuk nīpig kirik. Takhapəh niseighanien

kin mə taksor nəkwai nətərigien has yame nıpraimiə rorkeikei.

¹³ Takhapəh niseighan-mın-ien kin nor-nor nıpraimiə mınə mə təvhagə has tukrarmaru irəmiə naksor təvhagə has. Məriğ seighaan kin nımraghien fam kapəmiə kimi Kughen, meinai kimiə e narmamə yame Kughen rımivəh-si ta əmiə ye nımhəyen məhi-pən əmiə ye nımraghien. Kini seighaan kin nor-nor nıpraimiə mınə mə Kughen tukrarmaru irəmiə naksor nar yame ratuatuk ye nımrin.

¹⁴ Ror məkneikin meinai təvhagə hah rıpəh narmaruyen irəmiə meinai taktakun ai, nakhapəh nisarə-ətginien Loa kape Moses, məriğ nakasarə ətgin nihuvəyen yame Kughen ramautə-pə kin kimi ətawə.

Yor wok mınə kape norien atuatur

¹⁵ ?Kini kitawə tukshaw-ni e? Tukmə ror yermamə kırık tukrini mımə, “Rhuvə. Pəh kisor norien mınə, nar apnapıg mə in təvhagə hah meinai Loa rıpəh narmaruyen irətawə, məriğ nihuvəyen yame Kughen ramautə-pə kin kimi ətawə ramarmaru irətawə.” Nıkam, rıpəh natuaturkien.

¹⁶ Nakharkun uə nıkam mə nıpiğ nakseighan-pən kin əmiə kimi yermamə kırık mə taksor nəkwən, kimiə nakhauə slef kafan. Kimiə slef kape naha yermamə yame naksor nəkwən. Swatuk kırıku mə to naksəri-pən: Ye swatuk kırık takhauə yorwok kape təvhagə hah; kini swatuk e ramvən tuk nımhəyen. Kini ye swatuk kırık mın, takhauə

yorwok kape norien nəkwai Kughen, kini swatuk e ramkır-pən əmiə naksatuatuk ye nımri Kughen.

17 Kitawə kamhani vi vi Kughen meinai nar apnapig nımisor yorwok kape təvhagə hah apa kupan, mərig kwasig, nımisor norien yame kımnhajoun əmiə kın ye rikimiə m-fam.

18 Kughen ruirisin əmiə ye təvhagə hah, kini təvhagə hah, kafan nəsaninien rikək tuk nar-maruyen irəmiə. Kini nakwənhauə slef kape norien yamə mine kisatuatuk ye nımri Kughen.

19 Yakamni nuhpikinien kın slef meinai nar-mamə ye tokrei tanə kharkun norien kape slef; kini nətərigien kapəmiə rıpəh nəmhenien tuk nirkunien narımnar kape Kughen. Apa kupan, nımiseighan kın nor-nor nıpraimiə minə mə iriə slef kape norien yame ror naurisien, mine slef kape nahasien yame ramhaktə mamehuə. Mərig taktakun ai, seighaan kın nor-nor nıpraimiə mə iriə slef kape norien yame ratuatuk, kini takhauə narmamə yame Kughen rımnerəhu karın əmiə mə kafan.

20 Nıpig kimiə nımisor slef kape təvhagə hah, norien yame ratuatuk ye nımri Kughen rıpəh nar-maruyen irəmiə.

21 In apa kupan nımisor norien has yamə mine naksauris kın ai taktakun mine. Kini norien has minə a rıpəh nıvəhsi-preyen nıhuvəyen kirik; kwənkwan in əmə e nımhəyen.

22 Mərig taktakun ai, Kughen rımirisin əmiə ye təvhagə hah, kini nakwənhauə slef minə kape norien nəkwai Kughen. Kini kwənkwai nıhuvəyen

yame nakamharhi ramkir-pən əmiə naksatuatuk ye nimir Kughen, mamhavəh nimirghien rerin.

²³ Ror məknakin meinai nərokien kape təvhagə hah in nimirghien; mərig nar yame Kughen ravəhsi-pə apnapig əmə kimi ətawə, in e nimirghien rerin yame ramsi-pən tuk Yesu Kristo Yermaru kapətawə.

7

Loa rirəh narmaruyen irətawə

¹ Piak minə mine nowinik minə. Kimiə nakwənharkun norien kape loa. Loa kape Moses ramarmaru ye narmamə niriğ iriə kamhamragh əmə.

² Rəmhen kin nuhpikinien e yame ramni mə tukmə piraovin kirik tukrarkurək, loa ramni mə kafan a yerman ye niriğ karamragh; mərig tukmə yerman e ruamhə, loa ramni mə piraovin rirkun nəriwəkien.

³ Mərig tukmə kafan yerman ramragh hanə, kini rarar maməri-pən yerman pisin kirik, kamni kimə in yor təvhagə hah meinai rimnor pən kafan yerman. Mərig tukmə kafan yerman ruamhə, loa kape narkurəkien rirəh niraptərəkin-minien piraovin a, kini nar apnapig raməri-pən yerman pisin, tukpəh niniyen mə ramor pən kafan yerman yame ruamhə ta.

⁴ Piak minə mine nowinik minə. Ye norien kirikianə əmə min, kimiə nimir kirikianə kimiə Yesu Kristo, rəmhen kin yame kimiə nakwənhamhə kimiə min ye nai kamarkwao kin. Kini niriğ nakwənhamhə, loa kape Moses rirəh

niraptərəkin-minien əmiə ai taktakun. Kini kimiə naksəmhen kin piraovın kirik yame kafan yerman ruamhə, kini taktakun ai in rıpəh narkurəkien; kini in rirkun nəri-pənien yerman pisin kirik. Kapəmiə yerman kupan e in e Loa. Mərig taktakun ai, kimiə naksəri-pən yerman pisin kirik, In e Yesu Kristo, yame Kughen rımivəh miragh In ye nimhəyen kafan. Kini nakamhakwasig kin mə nımraghien kapəmiə tukror kwənkwan huvə, kini Kughen rikin ramagien tukun.

⁵ Nıpig nətərig-atukien kape yermamə yame rahas ramarmaru irətawə, nətərigien has minə kapətawə ravi-pən ətawə mə tuksor norien has minə ye nıpraitawə. Kini nıpig loa ramhajoun nar has, kini rikitawə ramvən tukun. Ror məknakin, kasor təvhagə has rehuə. Kini kwənkwai təvhagə hah minə a, in nimhəyen əmə.

⁶ Mərig taktakun ai, kitawə khapəh nisərə-ətginien loa kape Moses, meinai in rəmhen kin yame kitawə kwənhəmhə ye loa; loa rıpəh nar-maruyen irətawə e towei mine. Kini taktakun ai, kitawə slef minə kape Kughen; mərig khapəh nisəri-pənien swatuk akwas tuk nəri-pənien loa yame kimirai; mərig kasəri-pən swatuk wi kape Nanmin kape Kughen.

Yakamarkut mə jakor nar huvə kirik; kini mərig təvhagə hah ramarkut kimi yo mə jakəpəh norien nar huvə

⁷ ?Kini kitawə tukshaw ni? Tukmə ror yermamə kirik tukrini mımə, “Loa in nar has meinai ramni-əhu norien yame rahas, kini ramor rikitawə

ramvən əmə tukun.” Mərig nıkam - rıpəh natu-atukien. Yo yakırkun əmə mə təvhagə hah rhawor pən iran mıne meinai loa ramhajoun yo kın. Loa to rıpipəh nını-əhuyen yo mə rıkkı tukrıpəh nəkrəhyen kın nar kırık, kını to yo yakrıpəh nırkunien norien kape nanıpınien mə rhawor pən iran mıne.

⁸ Loa ramni-əhu mə rıkkı tukrıpəh nəkrəhyen kın nar kırık kape yermamə kırık, kını nıpıg yakərıg loa e, nətərıgien yerkkı yame rahas ramarkut kımı yo mə rıkkı tukrəkrəh kın nar kırık kape yermamə kırık. Mərig to loa rıpipəh nını-əhuyen təvhagə has, nətərıgien yerkkı yame rahas to rıpipəh nıviyen yo mə jakanıpın mamor təvhagə hah.*

⁹ Apa kupan, nıpıg yımnenein hanə loa, rıkkı rıpəh nəsıkien təvhagə hah, yımnamarə huvə əmə. Mərig nıpıg yımauə mırkun loa, nəsanınien kape təvhagə hah rımauə mamragh mın mıskaı, kını yımırkun mə jakaməkeıkeı mımhə tuk təvhagə hah kafak.

¹⁰ Kını yımnəm mə nəgkıarın e kape loa yame rımauə mə tukror narmamə tukhamragh, mərıg nəfrakısın mə ravi-pə əmə nımhəyen

¹¹ meinai loa ramni-əhu təvhagə hah, kını nıpıg yakərıg nəgkıarın kape loa, nətərıgien yerkkı yame rahas ramarkut kımı yo mə jakor təvhagə has yame loa ramni-əhu. Kını nətərıgien yerkkı yame rahas rımneıkuə irak mımə tukmə yımnəri-

7:7: Eks 20:17; Dut 5:21

*

7:8: Gris ramni mımə, “To loa rıpırkək, in rəmhen kın yame nətərıg-atukien kape yermamə yame rahas rımamhə mırkək.” **7:10:** Luk 10:28; Lev 18:5; Sam 19:7-10; Esik 20:11; Rom 10:5

pən huvə loa kape Moses, yakpivəh nimraghien rerin. Mərig yimneinein nəri-pən-famien, kini nəgkiarien kape loa rimiini mə jakaməkeikei mimhə meinai yimnəsik loa mamor təvhagə hah.

¹² Mərig loa ramərhakə yame rīmasi-pən tuk Kughen, kini nəgkiarien kape loa kimnhasi-pən ye Kughen kisəmīrhakə, misatuatuk, mhahuvə misasitu ye narmamə.

¹³ Kini tukmə ror yermamə kirik tukrini mimə, “Loa in nar huvə əmə, mərig rīmnəvheikin mivəhsi-pə əmə nimhəyen.” Mərig nīkam, nəgkiarien e rīpəh natuatukien. Nīpig yīmauə mīrkun nəgkiarien kape loa, nar apnāpig mə loa in rhuvə, mərig rīkik rīmavən tuk təvhagə hah yame ramni-əhu, kini yo yīmnor təvhagə hah yame kwənkwan in nimhəyen. Ror məknakin mə pəh nien mə loa yame ravəhsi-pə nimhəyen, mərig norien hah. Loa ramhajoun mə jakaməkeikei mimhə tuk norien has mə jakīrkun mə norien has kafak in təvhagə has əfrakis.

¹⁴ Kitawə kharkun mə loa rīmasi-pən ye rao ye neai; mərig yo, yo kape tokrei tanə əmə. In rəmhen kin yame yīmauə slef kape təvhagə has.

¹⁵ Nar yame yakamor ramuh tipir yerikik ye nīpig mīfam, meinai nar huvə yame yakorkeikei mə jakor, yakpəh norien; kini yakamor əmə naha nhagin yame yakpəh norkeikei-pikien mə jakor.

¹⁶ Nīpig jakərig rahah yerikik tuk təvhagə hah yame yakamor, ramhajoun pən mə yakameighan kin loa mə in raməfrakis.

17 Ror məkneikin, pəh nien mə yo yermamə kape norien təvhagə hah minə, mərig norien kape təvhagə hah yame raməmır ye kafak nətərigien ramor mimə jakor norien hah minə.

18 Yakirkun mə nətərigien has kafak rıpəh neighanien kin yo mə jakor nar huvə kirik. Yakirkun mə in nəfrakisien meinai yakorkeikei pawk nar yame rhuvə, mərig to yakpəh norien.

19 Naha nhagin yame yakamor pəh nien mə in nar huvə kirik yame yakorkeikei mə jakor; mərig yakamor əmə təvhagə hah yame yakpəh norkeikeiyen mə jakor.

20 Kini tukmə yakamor naha nhagin yame yakpəh norkeikeiyen mə jakor, pəh nien mə yo əfrakis e yakamor; mərig norien kape təvhagə hah yame raməmır ye kafak nətərigien ramor mimə jakor norien hah minə a.

21 Ror pən, yakaməm mə norien kirik ramor wok ye nımraghien kafak ye nıpig m-fam. Norien e ror məkneikin mə nıpig yakorkeikei mə jakor nar huvə, mərig təvhagə hah in əmə kwusei ipakə tuk yo, ravi-pən yo tuk təvhagə hah.

22 Yerkik m-fam yakorkeikei loa kape Kughen,

23 mərig yakaməm min loa kirik min yame ramor wok ye nımraghien kafak yame ramor tikmır iriu kafak nirkunien, mamrəh yo, mamor mimə yo slef kape təvhagə hah yame ramor wok ye nıprak.

24 !Kəsi! Yakamərig rahah pik əgkap. ?Keinein mə pa tukrırəhsi-ta yo ye nıprak e yame ramvən tuk nahasien?

25 !Pəh khani vi vi Kughen meinai Yesu Kristo Yermaru kapətawə In tukror!

Kini ror məkneikin mə nımraghien kafak ror min məkneikin mimə yo slef kape loa kape Kughen ye rikik; mərig ye nıprak, yo slef kape norien kape təvhagə hah.

8

Norien kape nəri-pəniien Nanmin kape Kughen

¹ Kini nuknei nəgkiarien minə fam e ror məkneikin mimə Kughen ramni mə kitawə kwəsatuatuk ta ye nımrin meinai kishatətə ye nar yame Kristo rınnor kimi ətawə. Ror məkneikin, Kughen to rıpəh nıvəhsi-pəniien narpiniien kimi narmamə yamə mine kwənhauə kirikianə iriə Yesu Kristo

² meinai nəsaniniien kape Nanmin kape Kughen, yame ravəhsi-pən nımraghien wi kimi ətawə ye Yesu Kristo, in rimirisin ətawə ye nəsaniniien kape təvhagə hah mine nımhəyen.

³ Loa kape Moses reinein nirisiniien ətawə məknakin mə tukhauə misatuatuk ye nımri Kughen, meinai nətərigien hah kape narmamə ramapita norien yame loa rorkeikei. !Mərig nar yame loa reinein norien Kughen ramor! In e, rınnher-pə kin Tini atuatuk rımauə yermamə məmhen kin ətawə. Kini Kughen rınnor narpiniien kape təvhagə hah yame kitawə narmamə m-fam kasor nıpig Tini rımauə nitawin rımnaiyu tuk təvhagə hah minə fam kapətawə.

⁴ Kughen rimnor məknakin mimə nəgkiarien atuatuk minə kape Loa tukhauə misor nəfrakisien kin ye nımraghien kapətawə yamə mine khapəh nisəri-pəniən swatuk kape nətərigien has kape yermamə, mərig kisəri-pən swatuk yame Nanmın kape Kughen ramhajoun ətawə kin.

⁵ Narmamə yamə mine kasəri-pən nətərigien hah kape yermamə, nətərigien kapəriə ramvən əmə tuk nar yame nətərigien hah rorkeikei. Mərig narmamə yamə mine kasəri-pən norien yame Nanmın kape Kughen rorkeikei, nətərigien kapəriə ramvən əmə tuk nar yame Nanmın kape Kughen rorkeikei.

⁶ Tukmə nətərigien hah kape yermamə in rarmarmaru iran, in raməri-pən əmə swatuk kape nımhəyen. Mərig tukmə Nanmın kape Kughen rarmarmaru ye kafan nətərigien, in raməri-pən əmə swatuk kape nımraghien mine nəmərinuyen.

⁷ Ror məkneikin meinai nətərigien hah kape yermamə ramor tikmır iriu Kughen; meinai rıpəh nəri-pəniən loa minə kape Kughen, kini reinein əgkap nəri-pəniən.

⁸ Narmamə yamə mine kasəri-pən nətərigien hah kape yermamə to khapəh nisorien riki Kughen ragien.

⁹ Mərig kimiə nakhapəh nisəri-pəniən nətərigien hah kape yermamə. Tukmə Nanmın kape Kughen raməmır əfrakis irəmiə, taksəri-pən əmə norien yame Nanmın kape Kughen rorkeikei. Yermamə yame Nanmın kape Kristo rıpəh nəmıriən iran, pəh nien mə yermamə kape Kristo.

10 Mərig Kristo raməmır irəmiə. Kini nar apnapıg nıpraimiə tukraməkeikei mımhə tuk təvhagə hah, mərig nanmın kapəmiə tukramragh meinai rikimiə ratuatuk mihuvə ye nımri Kughen.

11 Nanmın kape Kughen ramarə irəmiə. In e Nanmın kape Kughen e yame rımnor Yesu Kristo rımıragh mın ye nımhəyen kafan. Nəfrakisien, nıpraimiə tukrıpmhə tuk nıpig kirik. Mərig ye Nanmın kafan, Kughen tukrıvəhsi-pən mın nımraghien kimi nıpraimiə.

12 Piak mınə mine nowinik mınə. Meini kitawə kharkun mə narımnar mınə e kasəfrakis, kitawə tukasəkeikei misəri-pən norien yame Kughen rorkeikei. Mərig tukhapəh nisəri-pənien nətərigien hah kape yermamə;

13 meinai tukmə nakasəri-pən norien yame nətərigien hah kape yermamə rorkeikei, takasəkeikei mhamhə. Mərig tukmə ye nəsaninien kape Nanmın Kape Kughen taksəwiə ta* kın norien yame nətərigien hah kape yermamə rorkeikei, kini takasəkeikei mhamragh,

14 meinai narmamə m-fam yamə mine Nanmın kape Kughen ramkir əriə, iriə ji Kughen mınə.

15 Kimiə nakharkun mımə in e nəfrakisien meinai Kughen rımıvəhsi-pre Nanmın Kafan kimi əmiə, kini Nanmın to rıpəh norien əmiə nakhagin kın Kughen rəmhen kın yame slef ramgin kın kafan yamehuə. Nıkam. Nanmın Kafan ramor mə Kughen rımırhi əmiə. Kini Nanmın rımnor mə kitawə kharkun nokrənien kın Kughen mhamə,

8:10: Gal 2:20 * **8:13:** Nəgkiarine kape Gris ramni mə, “shopni nətərigien hah kape yermamə.” **8:13:** Gal 6:8; Kol 3:5

“Tatə.”

¹⁶ Kini Nanmîn atuk kape Kughen ramni-ərhav mîmə kitawə ji Kughen mînə.

¹⁷ Kini mərîg in ai kitawə ji Kughen mînə, kitawə kwənhavəh ta narîmnar huvə yamə mîne Kughen rîmnərəhu karîn mə kapətawə. Kini kitawə Kristo tukhavəh narîmnar mînə a. Kitawə kwənharkun mhamə in e nəfrakisien meinai kitawə kasərîg nîmhəyen kitawə min, kini mharkun mhamə Kughen tukrîvəhsi-pən nîsaiyen kimi ətawə rəmhen kîn yame tukror ye Kristo.

Nihuvəyen kape Kughen yame natukruə

¹⁸ Yakîrkun mîmə nəmhəyen yamə mîne kitawə kîsarə iran ai taktakun mîne tukpisəm mîmə iriə nar apnapîg əmə tuk nîpîg yame Kughen tukror əpu nihuvəyen kafan ye nîmraghien kapətawə.

¹⁹ Nəfrakisien, narîmnar mînə fam yame Kughen rîmnor, in e nîmoptanə mîne naimînai, mîne nar mîragh mînə, mîne narîmnar ye neai iriə fam kamhawhin masorkeikei pîk mə tuksəm nîpîg yame Kughen tukror əpu nî pa e nhagin nîpnətin mînə.

²⁰ Kamhawhin məknakîn meinai Kughen rîmnor mə narîmnar fam yame In rîmnor, iriə tukasəmîr-pən ye kwermî nahasien, miseinein norien wok huvə yamə mîne kîmnasor kupan. Pəh nien mə kîmîsorkeikei mə tukasəmîr-pən ye nahasien, mərîg Kughen rîmnor məknakîn əriə meinai In rîmnorkeikei mə iriə tuksərəhu-pən tîmtîm nətərîgien kapəriə iran

21 mə narimnar fam yame In rimnor tukhamətit pawk, mərig In tukririsin əriə khahuvə min, meinai In rirkun nivəhsi-pəniən nihuvəyən kirikianə əmə kimi əriə yame ravəhsi-pən kimi tini minə.

22 Kitawə kharkun mimə apa kupan əgkap meriaji-pə ai taktakun mine, narimnar fam yame Kughen rimnor kasərig nəmhəyən† rəmhen kin piraovin yame ramhə kin tini.

23 Kini kitawə min kasərig nəmhəyən kitawə narimnar fam yame Kughen rimnor, nar apnapig Kughen rimivəhsi-pə ta Nanmin Kafan kimi ətawə rəmhen kin nar huvə yame rimnəkupan mivəhsi-pə kimi ətawə. Kini taktakun ai kitawə kamhawhin nipig atuatuk yame Kughen tukreighan-pə fam kin narimnar yame rimirhi ətawə tukun. Kini in tukririsin nipraitawə yame rakwas, mivəhsi-pə yame riwi.

24 Rimirikakun ye nipig Kughen rimivəh miragh ətawə, kitawə kwəsərəhu-pən tim tim nətərigien kapətawə ye Kughen mə tukhavəh nar huvə minə a. Tukmə yermamə kirik rimivəh ta nar kirik, to kipəh niniyən mə ramərəhu-pən nətərigien kafan mə tukripirəh tuk nipig kirik, meinai ruirəh ta.

25 Mərig kitawə kasərəhu-pən tim tim nətərigien kapətawə ye nar kirik yame kipəh nisəmien, kini masor kapətawə nətərigien rapomh, mamhawhin məsərer tim tim.

26 Kini ye norien kirikianə əmə min, Nanmin kape Kughen ramasitu irətawə ye nipig kitawə

† 8:22: Nəgkiarinen kape Gris ramni “narimnar fam yame Kughen rimnor kaseihag əpir” mərig nipran ramni mə kisərig nəmhəyən mamhawhin mə tuksəsanin min. 8:23: 2 Kor 5:2-4

kasəpou. Kitawə kaseinein naha nhagin yame ratuatuk mə tuksəhuak tukun, mərig Nanmın əmə kape Kughen raməhuak atuə kin kapətawə mamni nərigien kirik yame nəgkiarien iran rikək.

²⁷ Kini Kughen yame In rirkun riki yermamə, in rirkun naha nhagin yame Nanmın kafan ramni, meinai Nanmın Kafan raməhuak tuk nəməhuak minə raməri-pən nətərigien kape Kughen.

Kughen ravəhsi-pə nımraghien kimi ətawə

²⁸ Kitawə kharkun mimə Kughen ramor mə narımnar fam yame ramuə, in e nar huvə minə mine nar has minə, iriə fam kamhauə tuk nasituyen irətawə yamə mine kasorkeikei Kughen, in e kitawə narmamə yamə mine In rımnokrən kin ətawə ye nətərigien kafan.

²⁹ Ror məknakin meinai, in apa kupan əgkap, Kughen rıirkun ta mə kitawə tukshatətə iran. Kini ye nıpig a, In rımını mimə norien kapətawə tukruə məmhen kin tını mə narmamə khapsaah tukhauə piauni minə mine nowini minə, kini In yerpırig irətawə fam rəmhen kin nımrin nupan irətawə.

³⁰ Kini kitawə yamə mine In rımnəkupan mini mimə tukhauə kafan minə, In rımnokrən kin ətawə. Kini kitawə e yamə mine In rımnokrən kin ətawə, In rımnor ətawə kisatuatuk ye nımrin. Kini kitawə e yamə mine rımnor ətawə kisatuatuk, In tukrırəh-si haktə mivəhsi-pə nisaiyen mine nihuvəyen kafan kimi ətawə.

Norkeikeyen ehuə kape Kughen

31 ? Tukni min naha ye narimnar minə e? Kughen ramarə kitawə min, mamor narimnar fam mə iriə narimnar huvə ye nimraghien kapətawə, kini nar apnapig yermamə kirik ramərer əswasig kin ətawə.

32 In rimipəh niginien tuk Tini atuatur mə tukrimhə tuk ətawə fam, mərig In rimneighan əmə kin. Kini tukmə In rimivəhsi-pə Tini kimi ətawə, ramhajoun-pən mə tukrautə-pə kin narimnar huvə minə fam kimi ətawə.

33 ?Kini yermamə min kirik aikin yame to riruk-pə nəgkiarien kirik irətawə yamə mine Kughen rimirpen ətawə, mimə kitawə kimisor raha uə? Nikam, rikək, meinai Kughen atuk rimirisin ətawə tuk narpinien kape təvhagə hah.

34 ?Kini yermamə min kirik to rirkun nivəhsipəyen narpinien kimi ətawə uə? Nikam, rikək, meinai Yesu Kristo rimamhə tuk ətawə, kini nar kirik min, Kughen rimivəh miragh In ye nimhəyen kafan. Kini taktakun mine, In ramkwətə ye nikar Kughen matuk, maməgkiar kimi Kughen tuk nasituyen irətawə.

35 ?Kini yermamə min kirik to rirkun nirəhsitayen ətawə tuk norkeikeiyen kape Kristo, uə? Nikam, rikək. ?Nakharkun mə nahasien, mine nipig əutən minə, mine nəmhəyen yame narmamə kasor kimi ətawə, mine nikumhə, mine nipig kapətawə neipən rikək, mine ikin resrə ikin, mine nau kape nuhyen yermamə to rivəhsi-ta ətawə tuk norkeikeiyen kape Kristo uə? Nikam, reinein,

36 meinai nəfrakisien mə nimraghien kapətawə rəmhen əmə kin yame Nəkwəkwə kape Kughen

ramni mīmə,

“Kughen, nīpīg mīfam narmamə kasorkeikei
mə tukshopni əmawə meinai kimawə
yakamhavəh nhagim.

Kimawə yaksəmhen əmə kin sipsip yamə mine
kamrukwəji əriə mə tukpihopni əriə.” (*Sam*
44:22)

³⁷ Mərig ye narimnar minə fam e, Kristo yame
rorkeikei ətawə, In ramor mə kitawə kisapita
əgkap.

³⁸ Kini yakirkun mə nar kirik rikək yame rirkun
nivəhsi-tayen ətawə tuk norkeikeiyen kape Kristo.
Nar apnapīg nīmḥəyen, uə nīmraghien, uə agelo
minə, uə yarmḥə minə, uə narimnar yame ramuə
ai taktakun mine, uə narimnar yame tukripiuə, uə
nəsaninien minə fam,

³⁹ uə narimnar apa yerpirig, uə narimnar ye
tokrei tanə, uə nar kirik ye narimnar fam yame
Kughen rimnor, mərig to rīpəh nivəhsi-tayen
ətawə tuk norkeikeiyen kape Kughen yame kitawə
kamhavəh ye Yesu Kristo Yermaru kapətawə.

9

*Pol rorkeikei pik mə nəmə Isrel tukshatətə ye
Kristo*

¹⁻² Mərig rikik ramarkwəpir maməmhə [tuk
nəmə Isrel nīpīg m-fam]. Yakamni nəfrakisien
- kimru Kristo kirikianə əmə, ror pən to yakpəh
neikuəyen. Kafak nətərigien mine Nanmin kape
Kughen karəni mə nar e yakamni in nəfrakisien,

³ meinai nəmə Isrel kisəmhen mə piak atuatuk
minə, kisəmhen əmə kin kafak atuatuk kwənərəus.
Kini rikik ragien əmə to Kughen rivəhsi-ta yo tuk

Kristo tuk norien swatuk tuk nāmə Isrel minə tiksin tukhauə kirikianə iriə min.

⁴ Iriə kwənərəus kape Isrel, kini Kughen rimirhi əriə mə tini minə, kini mor əpu kafan nehuəyen kimi əriə, mivəh-si-pən min promes kape nasituyen kimi əriə, mine Loa, mine nəhuakien ye Nimə Ehuə kape Kughen, mine promes minə tiksin.

⁵ Kini ripriə atuatur minə, iriə nəmasur yamə mine Kughen rimirpen əriə. Kini Kristo rimasi-pən atuatur ye kwənərəus kapəriə. Kini Kristo in Kughen yerpirig ye narimnar fam - pəh kisəgnəgin In kape rerin. Amen.

Swatuk yame Kughen ramripen narmamə iran

⁶ Kughen rimirpen kwənərəus kape Ebrahim; mərig iriə khapsaah khapəh nishatətəyen ye Kristo. Mərig pa rimə nar e ramhajoun pən promes kape Kughen ripəh nuəyen mor nəfrakisien kin, meinai nisi-pənien ye kwənərəus kape Isrel ripəh norien yermamə mə in yemə Isrel əfrah.

⁷ Kini ye norien a, iriə yamə mine kimnhasi-pən ye Ebrahim, pəh nien mə iriə m-fam nipnət Ebrahim əfrakis. [Meinai nar apnapig Ebrahim rimirəh tini kiraru], mərig Kughen rimini-pən tukun mimə, “Kwənərəus atuatur kafam tukrisi-pən əmə ye nitaw kafam e kwajikovə Aesak.” (*Jen 21:12*)

⁸ Niprai nəgkiarien e ramni mə narmamə yamə mine kimisarha ye kwənərəus kape Ebrahim, pəh nien mə iriə fam nipnət Kughen minə. Mərig nipnət Kughen əfrakis iriə e yamə mine kimisarha ye

promes kape Kughen. Kini iriä e kwänäräus äfrakis kape Ebrahim.

⁹ Ror mækneikin meinai Kughen rimini-pän tuk Ebrahim mimä, “Ye nipig atuatur, jakrerig-pre tuk ämiru, Sera tukriräh kwaji yerman kirik.” (*Jen 18:10, 14*)

¹⁰ Märig nägkiarien a ripäh norien infamien eikin e. Ji Sera e Aesak rimikir Rebeka, kini Rebeka riräh mir mir. Kapäriu tatä kirikianä ämä, in e kaha hah kape nämä Isrel e Aesak.

¹¹ Märig mir mir e kiräpäh niwarha-hanäyen, kini miräpäh niworien nar kirik yame rhuvä, uä raha, märig Kughen rimini-pän promes kirik kimi mamä kapäriu. Kini nägkiarien e ramhajoun huvä mä Kughen rimirpen narmamä ramäri-pän ämä närigien kafan,

¹² märig päh nien mä ramirpen äriu meinai kimiwor nar huvä kirik, uä nar hah kirik. Kughen rimini-pän tuk Rebeka mä, “Nimrin nupan tukror atuä kin kape yame ramäker ye nimeitaan.” (*Jen 25:23*)

¹³ Kini in e ramäri-pän ämä nägkiarien yame Näkwäkwä kape Kughen ramni mimä, “Yakorkeiki Jakob, märig yakämäkin Esao.” (*Mal 1:2-3*)

¹⁴ ? Tukshawni ai taktakun? ? Tukhani mä norien kape Kughen ripäh natuatukien? !Nikam! Kitawä kharkun mä In ramor atuatur

¹⁵ meinai in rimini-pän tuk Moses mimä,
“Yo atuk yimini mä narmamä hawor e rikik tukreihuä tuk äriä, kini narmamä hawor minä ai rikik tukripäh neihuäyen tuk äriä.

Kini Yo atuk yimini mə narmamə hawor e jakor huvə pən kimi əriə, kini narmamə hawor minə ai jakpəh nor-huvə-pəniən kimi əriə.” *(Eks 33:19)*

16 Kini ror məknakin mə kitawə to khapəh nhavəhyen promes kape Kughen tuk nar kirik yame kitawə kasor, rəmhen kin yame kasorkeikei pik In, uə kasor pik wok kafan. Nıkam. Kitawə kamhavəh əmə promes kape Kughen meinai rikin rehuə tuk ətawə.

17 Ye Nəkwəkwə kape Kughen rimini-pən tuk king kape Ijip* mımə,

“Yimivəh-si haktə ik tuk nar kirikianə əmə, in e mə narmamə tuksəm kafak nəsaninien ye nımraghien kafam, mə narmamə tukamhani-ərhav nhagik ye tanımtanə.” *(Eks 9:16)*

18 Kini nıprai nəgkiarien e ramni mə Kughen atuk ramni mə narmamə hawor minə rikin tukrehuə tuk əriə. Kini Kughen atuk rımnərip kəvsəsivə ye narmamə yamə minə kasəpəh hanə-əmə In.

19 Tukmə ror kirik tukraiyo yo mımə, “Narmamə to khapəh nisətapigien kin nırkunien kape Kughen. ?Kini tukmə Kughen atuk ramni narmamə hawor minə tuksəpəh kafan nəgkiarien, kini rhawor e Kughen ramni mə kapəriə atuk?”

20 Mərig jakhorpın naiyohyen e mımə ik yermamə əmə, ?rhawor e nakmə takhorpın əsanin nəgkiarien kape Kughen? Nıtıp† to rıpəh nıni-pəniən tuk yermamə yame rımikuh in mımə, “?Rhawor e nımikuh məkneikin yo?”

* 9:17: English ramni Fero. † 9:20: Nəgkiarien kape nəmə Gris ramni nuhpikinien ye graonpot. 9:20: Aes 29:16; 45:9

21 Yermamə yame ramkuh nitip, in rirkun niraḥyen mənkiuvyuv ye nuknen kirikianə əmə mirkun nikuhyen nitip kin kiraru - kirik kape nivai-pəniən nar əgkap iran; kirik kape nivai-pəniən nar apnapig iran.

22 Ye norien kirikianə əmə min, Kughen rirkun nor-minien ye narmamə. Tukmə rorkeikei, In rirkun norien mə tukroriah əriə. In rorkeikei mə tukror əpu mə niemhaa ramhai In tuk təvhagə hah, kini In tukror narpinien ehuə kimi narmamə yamə mine kasor təvhagə hah. Mərig nar apnapig In ramor məknakin, kafan nətərigien raməpomh; kini In rirəh nor-ahuaayen narpinien kimi əriə yamə mine kasor mimə rikin tukraməmhə.

23 Kafan nətərigien rapomh, mor mimə In tukror əpu nihuvəyen ehuə kafan kimi narmamə yamə mine In ramni mə rikin tukrehuə tuk əriə. In apa kupan, In rimirpen ta əriə mə tukasarə ye nihuvəyen kafan apa ye rao ye neai.

24 In e kitawə m-fam yamə mine In rimirpen, kini pəh nien mə kwənərəus kape Isrel in əmə in əmə, mərig nəmə tanə pisin pisin minə min.

25 Rəmhen əmə kin yame In ruini ta ye Nəkwəkwə kape Hosea mimə,

“Narmamə yamə mine pəh nien mə kafak narmamə,

jakokrən kin əriə mə, ‘kafak narmamə minə.’

Kini narmamə yamə mine yimipəh norkeikeiyen əriə kupan,

jakokrən kin əriə mimə, ‘narmamə yamə mine yakorkeikei.’ ”

(Hos 2:23)

- 26 “Kini ikin atuaturuk, yame yimini-pən tuk əriə mə,
 ‘Kimiə pəh nien mə kafak narmamə,’
 narmamə tuksokrən kin əriə mhamə, ‘iriə
 nīpnət Kughen yame ramragh.’” (*Hos 1:10*)
- 27 Kini Profet Aesea rimini-ərhav ye nīkarin kape
 Isrel mimə,
 “Nar apnapig kwənərəus kape Isrel khapsaah
 rəmhen kin nīpakir ye tahik,
 mərig Kughen tukrivəh miragh kwatiksın əmə,
 28 meinai Kughen Yermaru In tukrivəhsi-pən ai-
 huaa əmə narpinien kimi narmamə fam ye
 tokrei tanə.” (*Aes 10:22*)
- 29 Kini rəmhen əmə kin nəgkiarrien yame profet
 Aesea rimini kupan mimə,
 “Ripi mə Kughen Yermaru yame Nagheen rehuə
 pik In rīpiəpəh neighanien kin kwənərəus
 tiksın kapətawə mə tukhamragh,
 to kitawə kīpihauə misəmhen əmə kin nəmə
 Sodom mine Gomora yame In rimnoriah
 əgkap əriə.” (*Aes 1:9*)

Nəmə Isrel kimnhapəh nishatətəyen

30 ? Nīprai nəgkiarrien minə e ramni naha?
 Ramni mə narmamə yamə mine pəh nien mə
 kwənərəus kape Isrel, nar apnapig kimnhapəh
 nisarkut-pikien mə tuksəm swaturuk kape nhauəyen
 misaturuk ye nīmri Kughen, mərig Kughen
 tukror əriə kisaturuk ye nīmrin tuk nhatətəyen
 kapəriə.

31 Mərig nəmə Isrel kimisarkut pik ye swaturuk
 kape nəri-pənien loa mə iriə tuksaturuk ye nīmri
 Kughen. ?Mərig iriə khapəh nisaturukien

³² tuk naha? Meinai iriə kīsarkut pik mə tuk-satuatuk ye nimir Kughen tuk norien huvə yamə mine kasor, mhapəh nisəri-pəniēn swatuk kape nhatətəyen. Iriə kamharəh-pikin “Səpaag yame narmamə kamharəh pikin.”‡

³³ Rəmhen kin yame Nəkwəkwə kape Kughen ramni mimə,

“Səm-ru. Yimnəkir səpaag ye nimə apa Saeon.

Səpaag e tukror narmamə kamharəh-pikin,
kini mamhamir.” *(Aes 8:14)*

“Mərig narmamə yamə mine kishatətə ye Kwən a,
to khapəh nisaurisien nipig tuktərer ye nimir
Kughen.” *(Aes 8:14, 28:16)*

10

¹ Piak minə mine nowinik minə. Yakorkeikei pik mə Kughen tukrivəh miragh nəmə Isrel, kini nipig m-fam yakaməhuak tukun.

² Yo yakamni-ərhav tuk əmiə mə iriə kīsarkut pik tuk norien narimnar yame tukror riki Kughen ragien tukun. Mərig norien kapəriə ripəh nisipəniēn ye nirkunien.

³ To khapəh nisəri-pəniēn swatuk kape Kughen mə iriə tukhauə misatuatuk ye nimirin, meinai iriə kaseinein swatuk kafan, kini masarkut mhamə tuktəri-pən atuk kapəriə swatuk, in e swatuk kape nəri-pəniēn loa kape Moses.

‡ **9:32:** Nəgkiariēn e raməmir ye Aes 8:14, mərig Nəgkiariēn kape nəmə Gris ripəh niniyen səpaag, ramni kapier kape nivhirəkinien nimə. Translesen komiti ramni sapaag. Səpaag e Yesu Kristo. Əm-ru min nuhpikinien kape sapaag ye Luk 2:34, 20:18; Rom 10:11; 1 Pit 2:8, 3:14. **9:33:** Luk 2:34, 20:18; Rom 10:11; 1 Pit 2:8, 3:14

⁴ Kristo rimmor infamien ye swatuk kape nəri-pənien loa tuk nuəyen matuatuk ye nimirı Kughen. In rimmor infamien ye swatuk a mə narmamə m-fam yamə mine kishatətə iran tuksatuatuk ye nimirı Kughen.

Nimraghien yame Kughen ravəhsi-pə, in kape narmamə m-fam

⁵ Moses rimirai nəgkiarien kirik ye swatuk kape nəri-pənien loa mimə narmamə tuksatuatuk ye nimirı Kughen. In rimirı mimə, “Yermamə yame ramor narimnar fam əgkap yame loa e ramni, in tukrivəh nimraghien rerin.” (*Lev 18:5*)

⁶ Mərig nəgkiarien yame ramni swatuk kape nhatətəyen yame narmamə khamhakwasig misatuatuk ye nimirı Kughen ramni mə, “Rikimiə tukripəh nəsikien mə takasəkeikei mamhavən apa ye rao ye neai” (*Dut 30:13*) (misarha-kin Kristo mharəh miseiwaiyu mhauə mə tukrasitu irəmiə);

⁷ kini rikimiə tukripəh nəsikien mimə, “Takasəkeikei mhavən apa peiwaiyu ikin narmamə kamhamhə ikin” (*Dut 30:13*) (mharəhsi-ərhav Kristo misor In ramragh min ye nimhəyen kafan).

⁸ Rikmiə tukripəh nəsikien məknakin meinai nəkwəkwə kape Kughen ramni mə “Nəgkiarien kafan in ipakə əmə tuk əmiə. In apa ye nhermiə, mine yerkimia.” (*Dut 30:14*) Nəgkiarien e in nəgkiarien kape nhatətəyen yame yakamni-ərhav

⁹ mimə tukmə nakhani-ərhav ye nhermiə mhamə Yesu in Yermaru, kini tukmə nakshatətə əfrakis yerkimia mfam mə Kughen rimirivəh miragh

Yesu ye nimbhøyen kafan, kini Kughen tukrivəh miragh əmiə.

¹⁰ Ror məkneikin meinai Kughen ramor narmamə kisatuatuk ye nimirin nipiḡ kishatətə əfrakis iran yerkiria. Kini Kughen ravəh miragh narmamə nipiḡ iria kamhani-ərhav ye nheria mhamə Yesu in Yermaru.

¹¹ Ramhen kin yame Nəkwəkwə kape Kughen ramni mimə,

“Məriḡ narmamə yamə mine kishatətə ye Kwən a,
to khapəh nisaurisien nipiḡ tuksərer ye nimir
Kughen.” *(Aes 28:16)*

¹² Nəḡkiarinen e in kape narmamə m-fam, nar apnapig kwənərəus kape Isrel uə nəmə tanə pişin pişin minə, meinai Yermaru kirikianə əmə e rarmarmaru mautə-pə kin kafan nihuvəyen kimi narmamə m-fam yamə mine kisaiyoh-pən kin.

¹³ Rəmhən kin yame Nəkwəkwə kape Kughen ramni mimə,

“Narmamə m-fam yamə mine kasokrən kin
Kughen Yermaru mə tukrivəh miragh əria,
In tukrivəh miragh əria.” *(Joel 2:32)*

¹⁴ ?Məriḡ tukmə narmamə khapəh nishatətəyen ye Kughen Yermaru, tukshawor pən iran mine misokrən kin In mə tukrivəh miragh əria? ?Kini tukmə khapəh nisərigien nəvsaoyen kin, tukshawor pən iran mine mishatətə iran? ?Kini tukmə yermamə kirik rikək tuk nini-ərhavyen tuk əria, tukshawor pən iran mine misərig nəvsaoyen kin?

¹⁵ ?Kini tukmə Kughen riphəh nher-pənien kin narmamə, tukshawor pən iran mine mhani-ərhav

Nəvsaoyen Huvə? Rəmhen kin yame Nəkwəkwə
kape Kughen ramni mīmə,

“!Rhuvə pik əgkap mə kisəm yermamə kirik rīvəh
nəvsaoyen huvə kape Kughen muə kimi
ətawə!” *(Aes 52:7)*

¹⁶ Mərig pəh nien mə nəmə Isrel m-fam
kimnhavəh nəvsaoyen huvə yerkiria. Rəmhen
kin nəgkiarien yame Aesea rimirai mīmə,

“!Yermaru! Narmamə kwatıksin əmə kimnhani
nəfrakisien ye nəgkiarien kapəmawə.” *(Aes
53:1)*

¹⁷ Kini ror məknakin, nhatətəyen ramsi-pən ye nar
yame nakasərig; kini nəgkiarien yame nakasərig
ramsi-pən ye nəvsaoyen kin Kristo.

¹⁸ ? Mərig yakamaiyoh mīmə [nəmə Isrel]
kimisərig uə nikam? Əwəh, kwəsərig ta. Nəkwəkwə
kape Kughen ramni mīmə,

“Nəgkiarien kape Kughen rimavən ikin minə fam
ye tokrei tanə,
ruavən ikin minə fam əgkap.” *(Sam 19:4)*

¹⁹ ? Kini jakaiyoh əmə kin nar kirik min mīmə,
nəmə Isrel kwənharkun ta uə nikam? Əwəh,
kwənharkun. Meina Moses rimnəkupan mini
mīmə,

“Jakor huvə pən kimi narmamə yame kapəriə
kantri kirik rikək, kimiə taksor jalus tukəriə;
kini jakor huvə pən kimi narmamə ye kantri
yamə mine kimiə nakamhani mhamə iriə
kisar-mar, niemhaa tukrhai əmiə tukun.”
(Dut 32:21)

²⁰ Kini kwasig ikin Aesea ripəh niginien tuk
niniyen mīmə,

“Narmamə yamə mine khapəh nisarha-kinien Yo
 kwəsəm Yo;
 kini narmamə yamə mine khapəh
 nisaiyohyen Yo, yimnor əpu Yo kimi əriə.”
(Aes 65:1)

²¹ Mərig ye nıkarın kape nəmə Isrel Aesea rimini
 mımə,
 “Ye nıpig m-fam, yakahuatuk kın kwermık mə
 jakasitu irəriə,
 iriə narmamə yamə mine kasəsik nəkwak,
 mamhaukreikın-pə nımetairiə kimi Yo.”
(Aes 65:2)

11

Kughen rıkin rehuə tuk nəmə Isrel

¹ Pəh yakaiyoh tuk nəgkiarieren kırık ye nıkarın
 kape nəmə Isrel. ?In e nəfrakisien mə Kughen
 rımukreikın-pə nımeitaan kimi kafan narmamə
 uə nıkam? Nıkam. Taksəm-ru yo. In rımıpəh
 nukreikın-pəyen nımeitaan kimi yo e yemə Isrel
 kırık, kwənərəus kape Ebrahim, nıtə kape Ben-
 jamin.

² In apa kupan, Kughen rımırpen kwənərəus
 kape Isrel mımə In tukrorkeikei əriə, kini
 iriə tukhauə kafan narmamə mınə. Kını In
 rımıpəh nukreikın-pənien nımeitaan kimi əriə.
 ?Nakharkun uə nıkam naha nhagın Nəkwəkwə
 kape Kughen ramni ye nıkarın kape Elaeja? In
 ramni mə Elaeja rımnaiyoh skai Kughen mə
 tukrıvəhsi-pən narpinien kimi nəmə Isrel tuk
 nahasien yame kımisor

³ mīmə, “Yermaru. Nəmə Isrel kīmīshopni profet mīnə kafam masoriah-oriah kafam olta.* Kīni yo pīsīn əmə yakaməmīr; kīni iriə kīsarkut mə tukshopni mīn yo.” *(Fas King 19:10)*

⁴ Mərig Kughen rīmīni-pən naha nhagīn tukun? In rīmīni mīmə, “Nīkam, yakaməm mə narmamə seven taosen iriə narmamə kafak mīnə, yamə mīne khapəh nisəhuakien kīmi kughen eikuə e Bal.” *(Fas King 19:18)*

⁵ Kīni rəmhen əmə kīn ai taktakun mīne. Nəmə Isrel kwatīksīn aikīn yame Kughen ruīrpen əriə ye kafan nīhuvəyen.

⁶ Kīni tukmə Kughen rīmivəh mīragh əriə ye nīhuvəyen kafan, pa rīmə rīmivəh mīragh əriə tuk nar huvə yamə mīne kasor. Mərig to rīpivəh mīragh əriə meinai iriə kasor nar huvə mīnə, kīni to nīhuvəyen yame Kughen ramautə-pə kīn kīmi əriə, rīpior pīsīn, kīni pəh nien mə nar kīrik yame ramautə-pə kīn kīmi əriə, mərig tukrīpior əmə rəmhen kīn nərokien kīrik tuk kapəriə wok.

⁷ ?Kīni rhawor? Narmamə khapsaah kape Isrel kasarhakīn pīk swatuk kape nuəyen matuatuk ye nīmri Kughen, mərig khapəh nhavəhyen. Mərig iriə yame Kughen rīmīrpen, kamhavəh. Mərig iriə m-fam e yame khapəh nhavəhyen, Kughen rīmnrīp kəvsəsivə kīmi əriə mə tuksəpəh hanə-əmə In.

⁸ Rəmhen əmə kīn yame Nəkwəkwə kape Kughen ramni mīmə,

* **11:3:** Olta in tebol rhakə ye Nīmə Ehuə kape Kughen. **11:6:** Gal 3:18

“Ruə meriaji-pə ai taktakun, Kughen rimmor mə
 nətərigien kapəriə ramapir yeru,
 kini mor mə nimririə ripsis,
 kini mor mimə nimətirgiriə tukrəru.” *(Dut
 9:24; Aes 29:10)*

⁹ Kini King Deved rimiini mimə,
 “Nihuvəyen kape tokrei tanə yame kasarə iran,
 pəh tukruə rəmhen kin kwənməkuru kirik,
 yame tukrhosiğin əriə, mor əriə kamhani
 mhamə, ‘Narimnar fam əgkap rhuvə əmə.’
 Pəh kapəriə narimnar huvə tukruə rəmhen kin
 kapiet kirik yame kisapitətər iran, ramor
 narpinien kimi əriə.

¹⁰ Pəh nimririə tukrəpignap mə tukhapəh nisəmien
 nar,
 Pəh tukravi-əhu əriə kasəmrəmür ye nahasien
 kapəriə, infamien rikək.” *(Sam 69:22-23)*

*Swatuk kape Kughen tuk nivəh-miraghien nar-
 mamə ye tanə pisin pisin*

¹¹ ? Kini yakamaiyoh min mimə nəmə Isrel
 kimnharəh-pikin kapiet mhamür, mə to khapəh
 nisərer-minien uə? Nikam, tuksərer min. Ye
 kapəriə nəviəkəyən, Kughen rimmor swatuk tuk
 nivəh-miraghien narmamə ye tanə pisin pisin
 minə, mə nihuvəyen yame nəmə tanə pisin pisin
 minə kisarə iran, nəmə Isrel tuksorkeikei mə iriə
 min tukhavəh.

¹² Ror məknakin, tukmə nəmə ye tanə pisin pisin
 minə kimnhavəh nihuvəyen kape Kughen meinai
 nəmə Isrel kimisəpəh swatuk yame Kughen ravəh-
 miragh narmamə iran, kini nəmə Isrel fam yame

Kughen rimirpen ta əriə, nīpīg iriə tukshatətə ye Kristo, !nihuvəyen kape Kughen tukruə mehuə!

¹³ Taktakun ai yakaməgkiar kimi əmiə nəmə kantri pisin pisin minə, meinai yo aposol e kamni kimə “aposol kape nəmə kantri pisin pisin minə.” Kini yo yakaməm wok kafak mə in rehuə.

¹⁴ Kini yakorkeikei mə wok yame yakamor yerki nəmə tanə pisin pisin minə tukror nəmə imak e nəmə Isrel kisor jalus tukun, misorkeikei mə iriə min tuksarə ye nihuvəyen a - kini ye norien a Kughen tukrivəh miragh tiksın.

¹⁵ Nīpīg Kughen rimukreikin-pən nimeitaan kimi nəmə Isrel, kini In rimipik yemə tanə pisin pisin minə kamhauə kirikianə iriə min. Mərig nīpīg In tukripik nəmə Isrel kamhauə min tukun, in rəmhen kin yame yermamə ramragh min ye nəmhəyen kafan.

¹⁶ Tukmə narmamə kamhavəh-si-pən nīpər bred yame kipəh hanə nənien kimi Kughen, kini bred m-fam ruauə muahuvə tuk nənien.† Ye norien kirikianə əmə min, tukmə kivəhsi-pən nuknei nai kimi Kughen, kwerəgrəgin minə fam əgkap kamhauə mhahuvə min.‡

¹⁷ Mərig nəmə Isrel kisəmhen kin nai e olif yame Kughen rimihu, mərig iriə tiksın kisəmhen kin kwermın yame Kughen rimnərai ta marakikin. Kini kimiə nəmə tanə pisin minə naksəmhen kin kwermi nai e olif yame ramhaktə atuk əmə. Kini

† **11:16:** Nam 15:20-21 ramni mə tukaməkeikei kivəhsi-pən nīpər bred yame kipəh hanə nənien kimi Kughen, kini bred m-fam ruauə muahuvə tuk nənien. ‡ **11:16:** Nuhpikinien e, nīpran ramni mə Ebrahim mine mikupni minə kupan iriə narmamə kape Kughen. Kini kwənərəus min kapəriə, iriə min kape Kughen.

Kughen rimirpin-pən əmiə ye nuknei nai yame rimihi mə takhavəh tamhek kwermi nai yame rimmərai ta. Kini taktakun ai nakwənhavəh nihuvəyen yame Kughen rimirpen-pən ta tuk Ebrahim mine nipnətin minə.

18 Mərig kimiə [nəmə tanə pişin pişin minə], takhapəh nisəgkiar-ausitien mhamə nakwənhavəh tamhek nəmə Isrel yame Kughen rimmərai-ta əriə. Takhapəh nisəru-kinien mimə nuknei nai raməviğin əmiə, mərig pəh nien mə kimiə kwermi nai nakasəviğin nuknei nai.

19 Tukmə ror yermamə kirik tukrini mimə, “Kughen rimmərai ta kwermi nai minə tiksın mə tukrirpin-pən yo ye nuknen kini jakvəh tamhekriə.”

20 In e nəfrakisien, mərig rimmərai ta əriə meinai khapəh nishatətəyen iran. Kini kimiə nimisəpirpir ye nuknei nai meinai nakshatətə iran. Ror məkneikin, takhapəh nisəusitien tukun, mərig kimiə takasəkeikei mhagin,

21 meinai Kughen rimmərai ta kwermi nai atuatuk tiksın, kini tukmə nakhapəh nisəkeikeiyen tuk nhatətə-timtim-ien iran, kini In tukrərai ta min əmiə.

22 Rhuvə mə takharkun mə Kughen rirkun nəgkiar-huvə-pənien kimi narmamə, kini mirkun nəgkiar-skai-pənien kimi əriə. In rimməgkiar skai kimi narmamə yamə mine kimisəsik nəkwan, mərig In ramor huvə pre kimi əmiə, tukmə nakasəkeikei tuk nhatətəyen iran tuk kafan nihuvəyen. Mərig tukmə naksəpəh nhatətəyen iran, In tukrərai ta əmiə.

23 Kini tukmā nāmā Isrel kharerig-pə mīn mīshatətə ye Kristo, kini In tukrīrpīn-pən mīn əriə ye nuknei nai, meinai In ravəh nəsānīnien tuk norien məknaķin.

24 Kini nīprai nəgkiārien e ramni mə ķimīə nāmā tanə pīsīn pīsīn mīnə naksəmhen ķin kwermī nai e olif yame ramhaktə atuk, yame Kughen rīmnərai ta mīrpīn-pən ye nuknei nai ye nəsīmīen. Norien e kape nīvəhyen nai pīsīn ķirik mīrpīn-pən ye nai pīsīn ķirik, pəh nien mə norien atuātuk kape nai. Mərig kwənərəus mīnə kape Isrel ķisəmhen ķin kwermī nai e kape olif apa ye nəsīmīen. Kini taktakun ai, in rīmar əmə tuk Kughen tuk nīrpīn-pənien əriə ye nukneriə atuātuk.

Kughen rīķin rehuə tuk narmamə m-fam

25 Mərig piak mīnə mīne nowinīķ mīnə, rahas mə takhavəh-si haktə pik əmīə [mhamə nakhahuvə mīsapita nāmā Isrel]. Ror pən, yakorkeikei mə takharkun nar mənīwən e in e mə Kughen rīmnor mə nāmā Isrel tiksīn ķimīsəpəh nərigīen kafan nəgkiārien. Mərig norien a raməmīr əmə meriajī-pən nāmā tanə pīsīn pīsīn mīnə fam yame Kughen rīmīrpen əriə tukshatətə iran.

26 Kini ye norien e, Kughen tukrīvəh mīragh fam nāmā Isrel. Rəmhen əmə ķin yame Nəkwəkwə kape Kughen rīmīni mīmə,
 “Yermamə yame tukrīvəh mīragh narmamə
 tukrīsī-pən apa Saeon,

In tukrīvəh-si ta norien has tuk nāmā Isrel. §
 27 Kini in e promes kape nasituyen kafak ķimī
 narmamə mə jakvəh-si ta narpīnien kape

§ 11:26: Nəgkiārien Gris ramni Jekob, nhag pīsīn ķirik e Isrel.

təvhagə has kapəriä.” (Aes 59:20, 21; 27:9; Jer 31:33, 34)

28 Kwənərəus minə kape Isrel kimisəpəh nəvsaoyen huvə kape Yesu Kristo, kini ror məkneikin, iriə kimmhauə tikmir minə kape Kughen. Mərig nar e ramasitu irəmiə nəmə tanə pisin pisin minə, Kughen ravəhsi-pre kafan nihuvəyən kimi əmiə. Mərig Kughen rorkeikei hanə nəmə Isrel meinai In rimirpen əriə, kini iriə nitə kape Ebrahim, Aesak mine Jakob.

29 Ror məkneikin meinai nipig Kughen rimirpen ta narmamə kini mor huvə pən kimi əriə, to ripəh nuheikin-minien kafan nəgkiarien.

30 In apa kupan, kimiə nəmə tanə pisin pisin minə nimisəsik nəkwai Kughen. Mərig taktakun ai, nəmə Isrel kimisəpəh In misəsik nəkwan, Kughen rivəhsi ta nivhuəyən tuk əriə mivəhsi-pre kimi əmiə.

31 Ye norien kirikianə əmə min, nəmə Isrel kasəsik nəkwai Kughen ai taktakun mine, ramor swatuk mə riki Kughen tukrehuə min tuk əriə. Ror məknakin meinai taktakun ai iriə kimmnasəm mə Kughen rikin rehuə tuk əmiə, kini tukmə ror iriə kisorkeikei mə Kughen rikin tukrehuə min tuk əriə.

32 Narmamə m-fam kasəsik nəkwai Kughen, kini In ramor mə kapəriə norien hah ramraptərəkin əriə m-fam əgkap, iriə atuk to khapəh nharisinien əriə. In ramor məkneikin mə [In pisin əmə tukrivəh miragh əriə] mamhajoun-pən mə rikin tukrehuə tuk əriə m-fam.

Pol raməni nipei mivəh-si haktə Kughen

- 33 !Taksəm-ru! !Nihuvəyən yamə mine Kughen ramor kimi narmamə mine nirkunien kafan, iriə fam kışehuə!
 Kıtawə kışeinein nirkunien norien kape nətərigien kafan, mine kafan swatuk minə.
- 34 “Meinai yermamə kirik rikək yame rirkun narimnar yame raməmır ye nərigien kape Kughen Yermaru.
 Kini yermamə kirik rikək yame rirkun nivəhsi-pəniēn nəgkiariēn kirik tukrasitu ye Kughen.”
(Aes 40:13)
- 35 “Yermamə kirik rikək yame rirkun nivəhsi-pən-atuk-iēn kafan kirik nar kirik kimi Kughen meinai narimnar fam əgkəp kape Kughen in əmə in əmə.”
(Job 41:11)
- 36 Ror məkneikin meinai Kughen rimnor narimnar fam, kini narimnar fam apa ramswiın meinai nəšaniniēn kafan ramraptərəkin əriə, kini narimnar fam In rimnor mə kafan.
 !Pəh kamhavəh-si haktə In kape rerin! !Amen!

12

Sakrefaes yame nimraghien raməmır iran

¹ Piak minə mine nowinik minə. Meinai Kughen rikin rehuə tuk ətawə, yakamaiyoh skai əmiə mimə takhavəh-si-pən nıpraimiə fam kimi Kughen rəmhen kin sakrefaes kirik yame ramragh, kini misərəhu karin mə kafan, kini rikin ragien tukun. In e swatuk atuatuk yame taksəhuak kimi Kughen iran.

² Takhapəh nhavəhyen norien kape yermamə kape tokrei tanə, mərig seighaan kın Kughen mə tukrukreikin kapəmiə nətərigien ruə miwi mımə norien kapəmiə tukruə mihuvə. Kini ror məkneikin, kimiə takharkun nisəkirien norien minə, mharkun nisorien norien huvə yamə mine Kughen rorkeikei. In e norien yamə mine khahuvə, mine yamə mine kasor rikin ramagien, mine yamə mine kisatuatuk.

³ Kini ye nihuvəyen yame Kughen ramautə-pə kın kimi yo, yakamni-pre tuk əmiə m-fam mə takhapəh nhavəh-si-haktə-atuk-ien əmiə. Mərig ye nətərigien atuatuk, taksəm nəsaninien yamə mine Kughen rimivəhsi-pre kimi əmiə ye nhatətəyen kapəmiə ye Kristo. Kini nıpig taksəm nəsaninien minə a, taksəm kapəmiə nimraghien minə, kini misəkir misəm mə ?kapəmiə nimraghien minə khahuvə misəmhen raməri-pən nhatətəyen kapəmiə uə nıkam?

Nanmin kape Kughen ravəhsi-pə nirkunien pisin pisin

(1 Kor 12:1-31)

⁴ Yermamə kirikianə, nıpran kirikianə əmə. Mərig nıpran, nor-norin minə ripsaah. Kini nor-norin minə ye nıpran e, kapəriə wok pisin pisin.

⁵ Kini rəmhen əmə kın narmamə yamə mine kishatətə ye Kristo. Kitawə khapsaah, mərig kamhauə nıpraitawə kirikianə əmə ye Kristo, kini misətigətə atuk irətawə minə.

⁶ Kini Kughen rimivəhsi-pə nirkunien tuk norien wok pisin pisin minə raməri-pən nihuvəyen kafan

yame ramautə-pə kin kimi ətawə. Kughen ravəhsi-pən nirkunien kimi yermamə kirik tuk nini-ərhavyen nar kirik kwasig ikin nar ai rīpiuə. Kini pəh yermamə a tukrini-ərhav nəgkiarien kafan raməri-pən nhatətəyən kafan.

⁷ Tukmə yermamə kirik ravəh nirkunien tuk nasituyen, pəh in tukrasitu; tukmə in ravəh nirkunien tuk nhajounien, pəh in tukrhajoun;

⁸ tukmə in ravəh nirkunien tuk nivəhsi-haktəyən nətərigien kape narmamə, pəh in tukrivəhsi-haktə; tukmə in ravəh nirkunien tuk nivəhsi-pəniən mane, pəh in tukrivəhsi-pən rehuə; tukmə in ravəh nirkunien tuk nikiriən niməhuak, pəh in ror yerkin m-fam; tukmə in ravəh nirkunien mə rikin tukrehuə tuk narmamə, kini pəh in tukror yerkin agien.

*Swatuk kape norkeikeiyen narmamə
(1 Kor 13:1-13)*

⁹ Norien kapəmiə tuk norkeikeiyen narmamə tukraməkeikei muə norkeikeiyen əfrakis. Taksəməkin norien has minə, kini mharaptəəkīn tim tim norien huvə minə.

¹⁰ Sorkeikei əmiə minə rəmhen mimə kimiə pi-aumiə minə uə nowinmiə minə. Kimiə kirikianə kirikianə takasəkeikei misarkut mə takhasiai əmiə minə.

¹¹ Pəh rikimiə tukragien tuk norien wok kape Kughen Yermaru yerkimie m-fam mamharpin, mhapəh nisəpəuyen.

¹² Taksagien əmə meinai nimisərəhu-pən tim tim kapəmiə nətərigien ye Kughen. Kini nīpig

nəmhəyən tukruə, sor kapəmiə nətərigien rapomh. Kini masəhuak kimi Kughen ye nipiğ m-fam.

¹³ Tukmə narmamə kape Kughen kasəkwakwə kin nar kirik, sautə-pən kimiə əriə. Sor huvə pən kimi yepsipis yamə mine kamhauə iməmiə ikin.

¹⁴ Saiyoh Kughen mimə tukror nihuvəyən kimi narmamə yamə mine kasor nahasien kimi əmiə. Takhapəh nisherpənien nar hah rīvən kimi əriə, məriğ saiyoh Kughen mə tukror nihuvəyən kimi əriə.

¹⁵ Sagien kimiə nəmə minə kisagien. Kini sasək kimiə yamə minə kisasək.

¹⁶ Sor kapəmiə nətərigien rəm nəmhen irəmiə minə fam. Rikimiə tukripəh nəsikien mə kimiə tiksın yerpiriğ, məriğ rikimiə tukragien əmə mə taksəriwək kirikianə kimiə yavən has minə. Rikimiə tukripəh nəsikien mə nakharkun pik nar.

¹⁷ Tukmə yermamə kirik ror ahas-pre tuk əmiə, takhapəh nisarpinien tai norien kafan. Takasəkeikei misarkut mə taksor norien yame narmamə mifam tuksəm mimə ratuatuk.

¹⁸ Sor narimnar fam yame nakharkun norien mimə kimiə naksarə ye nəmərinuyen kimiə narmamə mfam.

¹⁹ Piak minə mine nowinik minə. Takhapəh nisarpinien tai təvhagə hah kape narmamə. Apəh pəh Kughen pisin əmə tukripi-ərəhu narpinien mine niemhaa kimi əriə, meinai ye Nəkwəkwə kape Kughen Yermaru ramni mimə,
“Narpinien tai təvhagə hah, yakamərer tukun.

Kini Yo jakarpin tai norien has kape narmamə.”
(Dut 32:35)

²⁰ Mərig kimiə taksəri-pən əmə nəgkiarinen ye Nəkwəkwə kape Kughen yame ramni mə,
 “Tukmə kafam tikmir rəmkərəv,
 vəhsi-pən nəviginien kimin;
 tukmə rəkwəkwə,
 vəhsi-pən nu kimin.

Nipig naksor narimnar minə a
 in tukrauris pik tukun.” *(Prov 25:21-22)*

²¹ Takhapəh niseighanien kin norien has mə tukruə tuk əmiə mivəh-si-əhu əmiə. Mərig sor mə norien huvə minə kapəmiə pəh ravəhsi-əhu norien hah.

13

Pəh khasiai gavman

¹ Pəh kitawə fam kisarə ətgin gavman, meinai nehuəyen tuk narmaruyen m-fam ramsi-pən tuk Kughen, kini gavman m-fam yamə mine kasəkwətə, Kughen pisin əmə rimivəhsi-haktə əriə.

² Tukmə yermamə kirik raməsik nəkwai gavman, kini ror məkneikin mə in ripəh nisaiyen nehuəyen yame Kughen rimirəhsi-haktə mukrai. Kini narmamə yamə mine kasor məknakin kamhavi-pə əmə kapəriə narpinien.

³ Ror məkneikin meinai Kughen rimirəhsi-haktə gavman mukrai mə yamə mine kasor norien has tukhagin, pəh nien mə rimirəhsi-haktə gavman mukrai mə narmamə yamə mine kasor

norien huvə minə tukhagin. Kini tukmə nakhapəh nisorkeikeiyen mə takhagin kin nəmasur minə kape gavman, takasəkeikei misor norien huvə minə, kini iriə tukhavəhsi-haktə əmiə tukun.

⁴ Takhapəh nisəru-kinien mimə nəmasur kape gavman iriə yor wok minə kape Kughen yame wok kapəriə mimə iriə tukasor ramhuvə-pre tuk əmiə. Mərig tukmə nakasor ramaha, takasəkeikei mamhagin, meinai Kughen rimipəh nivəhsi-pən-apnapigien əmə nehuəyen kimi əriə, mərig rimivəhsi-pən nehuəyen kimi əriə mə tukhavəhsi-pən narpinien kimi narmamə yamə mine kasor norien has.

⁵ Ror məknakin mə kitawə mifam tukasəkeikei misarə ətgin gavman tuk nar kiraru. Kirik e mimə kitawə tukhapəh nhavəhyen narpinien, kini kirik min e in e kitawə tukharkun mə norien kapətawə in ratuatuk.

⁶ Kini nar kirikianə min əmə, sərok-pən takis kimi gavman, meinai nəmasur kape gavman, iriə yorwok minə kape Kughen, kini in e wok kapəriə mə tuksarmaru ye narmamə.

⁷ Tukmə kimə takasəkeikei misərok yermamə kirik, sərok. Tukmə takis pisin pisin minə, takasəkeikei misərok. Tukmə kimə takasəkeikei mhasiai yermamə kirik, hasiai. Tukmə yermamə kirik ravəh narmaruyen, kini takasəkeikei misarə ətgin.

Sorkeikei narmamə meinai Nipig Kwasig ruauə pakə

⁸ Takhapəh nisorien mə tukəm mə nar kirik yame nakhapəh hanə nisarpinien kimi yermamə

kirik. Mərig nar kirikianə yame raməmır hanə tuk əmiə mə taksarpın, in ai norkeikeiyen, meinai yermamə yame rorkeikei in kirik in ramor narımnar fam yame loa ramni.

⁹ Loa ramni mımə, “Takhapəh nisəkrəhyen kın piraovın,” “Mhapəh nishopniyen yermamə,” “Mhapəh nisəkrəhyen,” “Rikimiə tukripəh nivəniyen tuk narımnar kape yermamə pisin kirik,”* kını loa minə mın tiksın aikın. Mərig nəgkiariyen kirikianə əmə in nukneriə fam; in e ramni mımə, “Orkeikei ik kirik rəmhen əmə kın yame nakorkeikei atuk ik.” *(Lev 19:18)*

¹⁰ Tukmə yermamə kirik rorkeikei in kirik, to ripəh norien nahasiyen kimin. Kını ror məknakin mə yermamə yame rorkeikei narmamə, in ramor mə nıprai Loa minə fam ruauə minor nəfrakisien kın.

¹¹ Takasəkeikei misor məknakin meinai kimiə nakwənharkun huvə nıpig yame kisərə iran ai taktakun mine. Rinor ta nıpig yame takasəkeikei misarha mhapəh nisapirien, meinai nıpig kitawə kimishatətə pə pə əmə iran, kını nıpig yame tukrivəh miragh ətawə iran raməmır pən pən, mərig taktakun ai ruauə pakə.

¹² Pəh nien mə tuk tu, napignapien tukrirkək; kını nıkhakien, pəh nien mə tuk tu tukruə. Kını ror məknakin mımə pəh kisəpəh norien kape nəpignəpien, kını mharaptərəkın əmə norien huvə minə kape nıkhakien rəmhen kın yame mobael ramraptərəkın huvə kafan kirik nau kape

13:8: Mat 22:39-40; Jem 2:8
20:13-15,17; Dut 5:17-19,21.
5:14; 1 Tes 5:6-7

* **13:9:** Loa minə e kasəmır ye Eks.
13:10: 1 Kor 13:4-7 **13:11:** Efes

narowaginien.

¹³ Pəh kitawə tuksor norien huvə minə, rəmhen kin yame yermamə raməriwək ye nīkakiēn kini narmamə kasəm. Tukhapəh nisorien lafet has minə, mhapəh nisapisiēn kin ninimien, mhapəh nhakir-apnapigiēn əmiə minə, kini mhapəh nisorien norien ətəwao minə, mhapəh nisotgohyen, mhapəh nisorien jalus kimi ətawə minə.

¹⁴ Mərig seighaan kin Yermaru Yesu Kristo mə tukrarmaru ye nīmraghiēn kapəmiə, kini takhapəh nisətərigiēn mə takshawor pən iran mine misor narimnar yame nīpraimiə əmə rorkeikei.

14

Pəh khasiai nəməhuak yamə mine kasəri-pən Loa kape Moses

(1 Kor 8:1-13; 10:14-33)

¹ Nəməhuak minə tiksīn, kapəriə nhatətəyen rīpəh nəusik-əusikiēn, meinai narmamə tiksīn kamhavəh-si-pən natuakəmien kimi əriə, kini khapəh nharkunien mə Kughen rameighan kin əriə tuk natuakəmien minə a uə nīkam. Mərig kimiə rīkimiə tukramagiēn tuk nivəhyen nəməhuak minə a yame kapəriə nhatətəyen rīpəh nīskaiyen; takhapəh nisotgohyen kimiə əriə.

² Yermamə kīrik, ye kafan nhatətəyen, rhuvə əmə mə in tukrən nəviginien m-fam. Mərig yermamə pisin kīrik min, kafan nhatətəyen rīpəh nīskaiyen, kini rīkin rəsik mə in rīrkun nənien

13:12: 1 Jon 2:8 **13:13:** Luk 21:34; Efes 5:18 **13:14:** Efes 5:11

14:1: Rom 15:7

nəviginien ye nəsimien əmə, mīpəh nənien nusai nar.

³ Rīpəh nīhuvəyən mə yermamə e yame rirkun nənien narımınar fam tukrəm-pən nar hah ye yermamə yame rīpəh nənien nusai nar. Kīni rīpəh nəmhenien mə yermamə yame rīpəh nənien nusai nar tukrīni-pən tuk yermamə yame ramən fam nəviginien mə in ramor təvhagə has. Pəh tukrīpəh nəm-əhuyen in meinai Kughen rīkin ragien əmə tuk yeməhuak a.

⁴ Rīpəh nīhuvəyən mə ik nakamni mīmə yorwok kape Yesu Yermaru kīrik ramor norien has. Kafan atuk əmə Yesu Yermaru tukrəkīr mīmə ramor nar huvə uə nar has. Kīni in tukror huvə meinai Yesu Yermaru rirkun nīvəhsi-pənien nəsanīnien kīmin tuk norien nar huvə mīnə.

⁵ Ye norien kīrikianə əmə mīn, yermamə kīrik ramni mə nīpīg kīrikianə əmə kape Kughen in ramərhakə rapita nīpīg mīnə tīksīn; mərīg yermamə kīrik mīn ramni mīmə nīpīg m-fam rəm nəmhen əmə. Mərīg pəh narmamə tuksərər skai ye kapəriə nətərigien ye nīkarīn kape narımınar mīnə e.

⁶ Yermamə yame ramni mə nīpīg kīrikianə əmə in kape Kughen, in ramor tuk nīvəhsi-haktəyən Yermaru. Kīni yermamə yame ramən nusai nar, ramən tuk nīvəhsi-haktəyən Kughen, meinai in ramni-pən tuk Kughen mə rīkin ramagien tuk nan nəviginien. Kīni yermamə yame raməpəh nənien nusai nar, in mīn raməpəh nənien tuk nīvəhsi-haktəyən Yermaru, kīni in mīn ramni-pən tuk Kughen mīmə rīkin ragien tuk nan nəviginien.

7 Kitawə kirik rirkək yame nımraghien kafan, kafan əmə, uə nımhəyen kafan, kafan əmə.

8 Mərig tukmə kitawə kamhamragh, kamhamragh tuk nıvəhsi-haktəyen Yermaru; kını tukmə kamhamhə, kamhamhə tuk nıvəhsi-haktəyen Yermaru. Kını ror məknakin, tukmə kamhamragh uə kımhamhə, mərig kitawə kape Yermaru.

9 Kristo rımamhə marə mamragh mın, mə In Yermaru kape narmamə yamə mine kamhamragh mine yamə mine kwənhamhə ta.

10 Kını rıpəh nıhuvəyen mə taksəkir norien kape piaumiə minə mine nowinmiə yamə mine iriə yəhuak minə. Rıpəh nıhuvəyen mə taksəm-əhu piaumiə minə, meinai kitawə m-fam tuksərer əkupan ye jea yame Kughen ramkwətə iran maməkir narmamə ikın.

11 Rəmhen kın nəgkiarien yame Nəkwəkwə kape Kughen ramni mımə,

“Kughen Yermaru ramni mımə, ‘Yakavəh kwəsu ye nımraghien kafak mımə narmamə m-fam tuksənimkur ye nımrik mhani-ərhav kın nheriə mhamə Yo, Yo Kughen.’”
(Aes 45:23)

12 Kını ror məknakin mə kitawə fam kirikianə kirikianə tuksərer ye nımri Kughen tuk nını-ərhavyen narımnar fam yamə mine kımisor.

13 Ror məknakin, pəh kisəpəh nəkirien norien kape narmamə. Mərig takhaskai mə takhapəh nısorien nar kirik yame tukror piaumiə kirik rətərig pik tukun mımır ye kafan nhatətəyen.

14 Yimauə mor kirikianə kimru Yesu Yermaru, kini tuk nar ai, yo yakirkun huvə mə nəviginien* kirik rikək yame ramor yermamə rəmkimik ye nimir Kughen. Mərig tukmə yermamə kirik rikin raməsik mimə nar kirik rəmkimik ye nimir Kughen, nar ai rəmkimik əfrakis tuk yermamə a.

15 Tukmə piam raməm mə nəviginien kirik rəmkimik, kini nakamən ye nimir, rikin tukrəpəu. Ramor məknaikin mə kafam norien rirəh nəri-pəniən swatuk kape norkeikeiyen. Takhapəh nisorien mə nar yame nakasən ramoriah piaumiə kirik yame Kristo rimamhə tukun.

16-18 Nar apnapig mə kimiə nakamhani mə norien kirik in rhuvə əmə, mərig səpəh, tamə pi-aumiə kirik raməm norien kapəmiə mamni mimə naksor təvhagə has. Ror pən, taksətapig kin, meinai yermamə yame ramor nəkwai Kristo ye norien a, in ramor riki Kughen ramagien. Kini narmamə kasəm in mhamə in yermamə huvə, kini rikiriə ramagien əmə tukun. Ror məkneikin meinai Narmaruyen kape Kughen pəh nien mə nar kape nəviginien mine ninimien, mərig in nar kirik kape natuatukien ye nimir Kughen, mine nəmərinuyen, mine nagienien ye Nanmin kafan.

19 Kini ror məknakin, pəh kitawə tuksarkut pik tuk norien nar yame ramkir pən narmamə tuk nəmərinuyen kini mhavəhsi-haktə nətərigien kapətawə m-fam.

* **14:14:** Suatuk pisin kirik tuk nukreikinien nəgkiarieren ye v. 14: Yakirkun huvə mə nar kirik rikək yame ramor yermamə rəmkimik ye nimir Kughen. **14:14:** Wok 10:15; Taet 1:15 **14:15:** 1 Kor 8:11-13 **14:19:** Rom 12:18; 15:2

²⁰ Takhapəh nisoriahyen wok kape Kughen tuk nənien naha nəviginien yame naksorkeikei. Nəfrakisien mə nəviginien minə fam khahuvə mhapəh nisəmkəmikien ye nimir Kughen. Mərig rahas tukmə nakvəh nəviginien kirik yame piam ramni mə rəmkimik mən ye nimir, kini in rətərig pik tukun, mimir ye kafan nhatətəyen.

²¹ Kini ror məknakin rhuvə mə takhapəh nisənien nusai nar, mhapəh nhanimien waen, mhapəh nisorien nar kirik yame tukror piautawə minə kamhamir ye nhatətəyen kapəriə.

²² Kini tukmə kimiə nakhavəh nətərigien kirik ye nikarin kape narimnar minə e, takharaptərekin məniwən əmə kimiə Kughen. Narmamə kisərə ye nihuvəyen əfrakis nipig kasor əmə narimnar yame kharkun mə in ratuatuk mə tuksor.

²³ Mərig yermamə yame kafan nətərigien ramor kiraru tuk nar yame ramən, meinein mə ratuatuk mə tukrən uə nikam, rhuvə mə tukripəh nənien. Mərig tukmə rən, Kughen tukrini mə rinor təvhagə hah, meinai in ramən, mərig rikin raməsik mə ripəh natuatukien - kafan norien ripəh nərer-timtimien ye nhatətəyen. Kini tukmə yermamə kirik ramor nar kirik yame rikin raməsik mə in ripəh natuatukien, in ramor təvhagə hah.

15

Pəh khavəhsi-haktə nətərigien kape yəhuak pisin pisin minə

¹ Kitawə yamə mine khaskai ye nhatətəyen ye Kristo tukasəkeikei misasitu huvə ye yamə mine nhatətəyen kapəriə ripəh nuəyen miskai. Ripəh

natuatukien mə tuksəri-pən əmə norien yame kitawə atuk kisorkeikei.

² Kitawə tukasəkeikei masor norien yame tukror riki narmamə pisin kisagien tukun, mimə tukrasitu irəriə mor nhatətəyen kapəriə ruə miskai.

³ Pəh kisor məknakin meinai Kristo min In rimipəh norien norien kirik yame In atuk rorkeikei, mərig In rimnor narimnar fam əgkap yame Kughen rorkeikei [nar apnapig narmamə kimnhani hah In tukun] rəmhen kin yame Nəkwəkwə kape Kughen ramni mimə,
 “Nini-hasien yamə mine kamni-pre tuk Ik,

nəgkiarien a ramuə min tuk Yo.” *(Sam 69:9)*

⁴ Narimnar e yame kimirai kupan ye Nəkwəkwə kape Kughen, kimirai mə tukrhajoun ətawə, mə tuksərəhu-pən tim tim nətərigien kapətawə ye Kughen. Kini kitawə kharkun norien a meinai kasərer tim tim ye nipig ətən minə, kini Nəkwəkwə kape Kughen ravəh-si haktə nətərigien kapətawə.

⁵ Kughen pisin əmə ramasitu irətawə mə tuksərer tim tim ye nipig ətən minə, kini In pisin əmə ravəh-si haktə nətərigien kapətawə. Kini taktakun ai, yakamaiyoh In mimə tukrasitu irəmiə yamə mine nakhakwasig kin Yesu Kristo mor nətərigien kapəmiə mə tukruə mor kirikianə əmə

⁶ mə takhavəh nətərigien kirikianə əmə, mamhani nəgkiarien kirikianə əmə tuk nəgnəginien Kughen yame In Kughen mine Rim Yesu Kristo Yermaru kapətawə.

7 Havəh əmiə minə yerkin agien, rəmhen kin yame Kristo rimivəh əmiə yerkin agien. Taksor məknakin mə narmamə tukhani vi vi Kughen tukun.

8 Takhapəh nisəru-kinien nar e mimə Kristo rimauə yorwok kape nəmə Isrel* mə tukrhajoun mə Kughen ramor kafan nəgkiarien, nəgkiarien e in e mimə promes minə kafan yame rimini-pən tuk rıp nəmə Isrel kupan, iriə kwənhauə misor nəfrakisien kin

9 mə nəmə tanə pisin pisin minə tukhani vi vi Kughen meinai rikin rehuə tuk narmamə, rəmhen kin yame Nəkwəkwə kape Kughen ramni mimə,

“Ror məkneikin, yo jakvəh-si haktə nhagim ye kw-erkwai nəmə tanə pisin pisin minə, maməni nipei mamni vi vi nhagim.” (2 Saml 22:50; Sam 18:49)

10 Kini nəkwəkwə kape Kughen ramni min mimə,

“Kimiə nəmə tanə pisin pisin minə mine narmamə kape Kughen minə takhauə kirikianə misagien.” (Dut 32:43)

11 Kini mamni min mimə,

“Kimiə nəmə tanə pisin pisin minə, taksəgnəgin Kughen Yermaru,

kini kimiə kwənərəus minə fam kape tokrei tanə taksokapə misəgnəgin In.” (Sam 117:1)

12 Kini Aesaea ramni min mimə,

“Kwənərəus kape Jese† kupan tukrhaktə min,

15:7: Rom 14:1 * 15:8: Nəgkiarien Gris ramni mə “narmamə yame kimivəh nao kimi əriə” mərig nıpran ramni mə “nəmə Isrel.”

† 15:12: Jese in rim King Deved.

kini Kughen tukrivəh-si haktə in mə tukramarmaru ye kwənərəus minə kape tanımtanə m-fam.

Kini nəmə tanə pisin pisin minə tuksərəhu-pən tim tim nətərigien kapəriə iran.” *(Aes 11:10)*

13 Kughen rımnasitu irətawə mə tuksərəhu-pən tim tim kapətawə nətərigien iran. Pəh In tukror mə rikimiə tukrhaktə mukwar kin nagien-ien mine nəmərinuyen nıpig nhatətətəyen kapəmiə iran tukriskai min meinai Nanmin kape Kughen ravəhsi-pre nəsaninien kimiə əmiə.

Pol ramni mə Kughen rımivəh-si haktə in mə tukrivən ye kantri pisin pisin minə mini-ərhav Nəvsaoyen Huvə

14 Piak minə mine nowinik minə. Yakirkun huvə mə nımraghien kapəmiə ramhaktə mukwar kin nihuvəyen, kini nakhavəh nirkunien m-fam, misəmhen tuk nhajounien əmiə minə.

15 Kini ye nəkwəkwə e kafak, yımipəh nerkwaigien kin nar kirik, mərig yımını-ərhav yerikik m-fam narımnar minə e tuk əmiə, kini morkeikei mə rikimiə tukraməkeikei maməsik nəgkiarien minə a. Ratuatuk əmə mə yakəgkiar məknakin, meinai Kughen ramasitu irak ye kafan əmə nihuvəyen

16 mə yo jakuə yorwok kape Kristo tuk nini-ərhavyen nəvsaoyen huvə kimi nəmə kantri pisin pisin minə. Yo yakəmhen kin pris kirik yame yakamni-ərhav nəvsaoyen huvə kape Kughen mə nəmə ye tanə pisin pisin yamə mine kishatətə ye Kristo tukhauə presen huvə yamə mine Nanmin

kaþe Kughen ramərəhu karin mə kaþe Kughen, kini Kughen rikin ragien əmə tuk nivəhyen.

¹⁷ Kini yakavəhsi-haktə Yesu Kristo tuk wok minə fam kaþe Kughen yame yakamor.

¹⁸ Mərig to yakpəh nəgkiar-ausitien tuk nar pişin kirik, yakaməgkiar ausit əmə tuk narimnar huvə yamə mine Kristo ramor nipig yimnor kafan wok tuk nivəhyen nəmə tanə pişin pişin minə khauə misor nəkwai Kughen. Kristo ramor wok ye kafak nəgkiarieren mine ye kafak norien minə,

¹⁹ kini mor wok ye nəsaninien kaþe nimtətien minə mine nar piş piş minə ye nəsaninien kaþe Nanmin kaþe Kughen. Kini ror məkneikin, yakamni-ərhav fam nəvsaoyen huvə kaþe Kristo, rimirikakun Jerusalem mivən meriaji-pən kantri e Ilirikam.

²⁰ Nipig m-fam ye nirikakunien kaþe kafak wok muə meriaji-pə e taktakun, yimnorkeikei mə jakvən mini-ərhav nəvsaoyen huvə ikin minə tiksın yamə mine kipəh nərig-hanə-yen nhag Yesu Kristo ikin. Yakpəh norkeikeiyen mə jakor wok aikin kirik yame yermamə kirik ruavən ta ikin mamni-ərhav nəvsaoyen huvə.

²¹ Mərig raməri-pən nəgkiarieren ye Nəkwəkwə kaþe Kughen [yame raməgkiar ye Kristo] mimə,

“Narmamə yamə mine kipəh nini-ərhavyen nəvsaoyen huvə kimi əriə, iriə tuksəm In, kini narmamə yamə mine khapəh nisərig-hanəyen nəvsaoyen huvə, iriə tukharkun.”
(Aes 52:15)

Pol rorkeikei mə tukrivən mivaag-pən kin nəmahuak minə Rom

²² Kini nipig ripsaah, wok e kafak tuk nivəniən aikin pisin pisin minə ramətapig kin yo tuk nurəyen məm əmiə.

²³ Mərig taktakun ai, yimnor infamien ye kafak wok ye provins minə e. Newk minə tiksın ruauə muavən ta, yimnorkeikei pik mə jakurə məm əmiə.

²⁴ Kini ror məknakin, rikik raməsik mimə nipig jakamvən Spen jakukurao-pre məm əmiə. Kini nipig jakurə kisarə kape nipig kwakwə əmə, kini yakorkeikei mə taksasitu irak tuk kafak nəriwəkien.

²⁵ Mərig taktakun, yakamvən Jerusalem tuk nasituyen ye nəmahuak minə aikin,

²⁶ meinai nəmahuak minə apa kantri mir e Masedonia mine Gris, rikiriə rimnagien tuk nivəhsi-pəniən kapəriə mane kimi yavən has minə ye niməhuak apa Jerusalem.

²⁷ Rikiriə ramagien əmə tuk nasituyen irəriə məkneikin, mərig rəmhen kin yame kasarpin tai nasituyen yame kwənərəus kape Isrel kimnhavəhsi-pən ta kimi əriə, in e mə nəmə tanə pisin pisin minə kamhavəh nihuvəyen yame Kughen rimirpen mə kape nəmə Isrel, kini misarpin tai nihuvəyen a kin nasituyen kin mane.

²⁸ Jakvəh mane yame iriə kimisəwhai kəji, mivən mivəh-si-pən kimi nəhuak minə apa Jerusalem. Kini nipig jakor infamien ye kafak wok apaikin, kini mitərhav Jerusalem mivən apa Spen, mərig nipig jakamvən Spen, jakukurao-pre məm əmiə.

15:22: Rom 1:13 **15:26:** Wok 24:17; 1 Kor 16:1; 2 Kor 8:1; 9:2,12

15:27: 1 Kor 9:11

²⁹ Nipig yakaurə mamarə iməmiə ikin, yakirkun mə jakvəh narimnar huvə ripsaah ye Kristo mə jakvəhsi-pre kimi əmiə, kini kimiə taksərig rhuvə kin.

³⁰ Piak minə mine nowinik minə, meinai kitawə kishatətə ye Yesu Kristo Yermaru kapətawə, kini Nanmin kape Kughen ramor mə kitawə tuk-sorkeikei ətawə minə, yakamaiyoh skai əmiə mə taksəhuak tuk yo misasitu irak ye narowaginien kafak.

³¹ Səhuak mə Kughen tukrasitu irak mətapig kin nəmə Judia yamə mine khapəh nhaniyen nəfrakisien ye nəvsaoyen huvə mə tukhapəh nisoriahyen yo. Kini səhuak min mə nipig jakvən Jerusalem mitərhav min, mə narmamə yamə mine kishatətə ye Kristo, rikiriə tukragien tuk wok kafak.

³² Kini ye norien a, tukmə Kughen rorkeikei, jakurə məm əmiə ye nagienien, kini kitawə mfam rikitawə tukragien.

³³ Pəh Kughen yame In nuknei nəmərinuyen tukramarə tuk əmiə m-fam. Amen.

16

Pol ramaowia kin in minə tiksın

¹ Yo yakamni-pre tuk əmiə mimə nowintawə e Fibi yame ravəh wok kape dikon ye niməhuak apa Kengkria, in piraovin huvə kirik.

² Yakamaiyoh əmiə mə nipig in tukrurə, taksagien əmə tukun ye nhag Yesu Yermaru kapətawə, ye norien yame in ratuatuk mə narmamə kape Kughen tuksor. Tukmə kafan kirik

nar kirik rikək, rhuvə mə taksasitu iran, meinai in rimnasitu irak mine narmamə khapsaah.

³ Saowia kın Prisila mine Akwila, yame kimasir yimirhor wok kirikianə kape Yesu Kristo.

⁴ İpakə əmə kirhamhə tuk nasituyen irak. Pəh nien mə yo pisin əmə, mərig kimawə nəmə tanə pisin pisin yamə mine kasəhuak, yakamhani vi vi Kughen tuk əriu.

⁵ Kını saowia kın nəməhuak yamə mine kasofugin ye kapəriu nimə.

Saowia kın yo kirik e Epaenetas e yame rimnəkupan mhatətə ye Kristo ye tanə a Tarki.

⁶ Saowia kın Meri yame ramor pik wok irəmiə.

⁷ Saowia kın Andronikas mine Junias, yemə imak mir yame kivəhsi-pən əmasir ye kalabus. Aposol minə kamhasiai pik əriu, kını iriu kimwəkupən irak mwhatətə ye Kristo.

⁸ Saowia kın Ampliatas yame yakorkeikei ye norkeikeiyen kape Yermaru.

⁹ Saowia kın Obanas, yame kimawə min yakasor wok kirikianə ye Kristo, kını saowia kın Stakis keikei.

¹⁰ Saowia kın Apeles, yame ramərer tim tim ye Kristo ye nipig əutən minə.

Saowia kın narmamə ye nimə kape Aristobolas.

¹¹ Saowia kın Herodion, kwənərəus atuatur kafak.

Saowia kın narmamə yamə mine kisofugin-pən ye Yesu Yermaru ye nimə kape Nasisas.

¹² Saowia kın Trifaena mine Trifosa, piraovın mir yamə mir kawor pik wok kape Yermaru.

Saowia kın Persis keikei, piraovın mın kırık yame raməmnhawk tuk norien wok kape Yermaru.

¹³ Saowia kın Rufas, yeməhuak kırık kape Yermaru mine nisini yame rimnor huvə-pə kimi yo rəmhen kın nisınık atuatuk.

¹⁴ Saowia kın Asingkritas mine Flegon mine Heremes, mine Patrobas mine Heremas, mine piautawə yamə mine kisarə iriə miriə.

¹⁵ Saowia kın Filologas mine Julia mine Nereas mine nowini mine Olimpzas mine nəməhuak minə fam yamə mine kisarə iriə miriə.

¹⁶ Saowia kın əmiə minə rəmhen kın yame kimia kırikianə ye Kristo. Niməhuak minə fam kape Kristo kisaowia kın əmiə.

¹⁷ Piak minə mine nowinik minə. Yakamaiyoh skai əmiə mə taksərig əmiə tuk narmamə yamə mine kasor mimə takseikus kwhen kapəmiə, kını mishajoun narimnar yame kasor narmamə kasəviəkiə ye nhatətəyen kapəriə, kını nhajounien a ror pisin əgkəp ye nhajounien yame nimnhavəh ta. Sərer isok tuk əriə

¹⁸ meinai narmamə kashajoun nəgkiarien eikuə khapəh nisorien wok kape Yesu Kristo Yermaru kapətawə, mərig kasor wok əmə tuk nar yame nıprairiə rorkeikei. Iriə kamhani huvə nəgkiarien, kını nəgkiarien kapəriə rheikən, mərig kaseikuə, masoriah nətərigien kape narmamə khapsaah yame nirkunien kapəriə rıpəh nərip-tımtimien.

¹⁹ Narmamə kwəsərig ta nəvsaoyen mimə kimia naksor nəkwai Kughen. Ror məknakin rikik

ragien pik tuk əmiə. Mərig yakorkeikei pik mīmə takharkun naha nhagin yame ratuatuk, kini mhapəh nhavəniēn tuk norien has minə.

²⁰ Kughen yame In nuknei nəmərīnuyen, pəh nien mə tuk tu In tukrəvi-ətərəkīn Setan, kini in ramarə əmə ye təpaage nihumia. Pəh niहुवəyen kape Yesu Yermaru kapətawə tukraməmīr irəmiə mīnə.

²¹ Timoti e yame kimru min yakawor wok kīrikianə ramaowia kin əmiə. Kini Lusias mine Jeson mine Sosipata e kwənərəus kafak minə karhaowia min kin əmiə.

²² Yo Tosias, yame yakamrai nəgkiariēn kape Pol ye nəkwəkwə e, yo yakamaowia kin əmiə, kitawə kīrikianə ye Yesu Yermaru.

²³ Gaeas ramaowia kin əmiə. Yo Pol, yakamarə ye nimə kafan, kini narmamə kape niməhuak ka-sofugin iman ikīn.

Erastas e yame ramərer tuk mane kape taon e, mine piautawə Kwotas, iriu min kwaowia kin əmiə.

²⁴ Pəh Yesu Kristo Yermaru kapətawə tukrautə-pre kin kafan niहुवəyen kimi əmiə mfam. Amen.*

²⁵ Pəh khani vi vi Kughen. In rirkun norien mīmə kimiə naksərer tim tim ye nhatətəyen kapəmiə meinai yimīni-ərhav-pre nəvsaoyen huvə kape Yesu Kristo tuk əmiə. Nəgkiariēn e rimmerkwaig əmə apa kupan muə meriaji-pə,

16:19: Rom 1:8; 1 Kor 14:20 **16:20:** Jen 3:15 **16:21:** Wok 16:1-2; 19:22; 20:4 **16:23:** Wok 19:22; 1 Kor 1:14 * **16:24:** Keinein mə Pol rimīrai əfrakis nəgkiariēn ye v. 24 meinai rikək ye kopi akwas tiksīn kape Niu Testamen. **16:25:** Rom 1:5; Efes 1:9; 3:5,9; Kol 1:26

²⁶ mærig taktakun ai, ruætærhav-pæ. Kîni Kughen e yame ramragh rerin, In e rimini mæ jakni-ærhav nævsaoyen kape Kristo yame profet minæ kupan kimmharai ye nækwækwæ minæ kapəriæ, mæ narmamæ tuxharkun. Yakamni-ærhav mimæ kwænæræus minæ fam ye tokrei tanæ pæh tukshatætæ æmæ ye Kughen, misor nækwan.

²⁷ Kughen pisin æmæ In Kughen, kîni In pisin æmæ rirkun nar. !Pæh kisægnægin Kughen nipig m-fam, infamien rirkæk, tuk nar yame Yesu Kristo rimnor! Amen.

**Nəkʷəkʷə imərhakə kape kughen: nirpenien
vi
The New Testament in the Southwest Tanna Language
of Vanuatu
Le Nouveau Testament dans la langue sud-ouest Tanna
de Vanuatu**

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Southwest Tanna

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tanna, Southwest

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

ad9e16d0-33ca-5cbe-ad05-46d1635fa22b